

<https://helda.helsinki.fi>

Rikosten yksiköinnin ennakoitavuus vainoamista (RL 25:7 a) koskevassa oikeuskäytännössä

Sandberg, Robert J K

2022-01-25

Sandberg , R J K 2022 , ' Rikosten yksiköinnin ennakoitavuus vainoamista (RL 25:7 a)
koskevassa oikeuskäytännössä ' , Helsinki Law Review , Vuosikerta. 15 , Nro 1 , Sivut
74-106 . <https://doi.org/10.33344/vol11Ypp74-106>

<http://hdl.handle.net/10138/347767>

<https://doi.org/10.33344/vol11Ypp74-106>

unspecified

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

RIKOSTEN YKSIKÖINNIN ENNAKOITAVUUS VAINOAMISTA (RL 25:7 A) KOSKEVASSA OIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ

THE PREDICTABILITY OF SAME-OFFENCE-IDENTIFICATION AS SINGULAR OR MULTIPLE OFFENCES IN LEGAL PRACTICE PERTAINING TO STALKING (CCOF 25:7 A)

Robert Sandberg¹

DOI: <https://doi.org/10.33344/vol11Ypp74-106>

Helsinki Law Review, 1/2021, pp. 74–106

© 2021 Pykälä ry, Mannerheimintie 3 B, 5th floor, 00100 Helsinki, Finland, and the author.

Avainsanat:

rikosoikeus, rikoskonkurrenssi, rikosten yksiköinti, vainoaminen, laillisuusperiaate, rikosoikeudellinen yhdenvertaisuus

Keywords:

criminal law, concurrence of offences, same-offence-identification as singular or multiple offences, stalking, the principle of legality, the principle of equality within criminal law

ABSTRACT

This article covers same-offence-identification as singular or multiple offences (same-offence-identification) pertaining to stalking. Said doctrine is a subbranch of the concurrence of offences and there are no provisions in the law concerning this phenomenon. Instead, it falls onto the courts to decide whether a conduct is to be considered a singular or multiple breach(es) of a certain criminalization. This decision is steered by legal praxis, legal literature and the so called “natural point of view” and the criteria that compose it, which have been established in legal praxis. Weighting of said criteria varies depending on the offence in question and especially its wording.

¹ Kirjoittaja on valmistunut oikeustieteen maisteriksi Helsingin yliopistosta 2020. Valmistumisen jälkeen hän on työskennellyt syyttäjänä ja suorittaa parhaillaan tuomioistuinharjoittelua. Artikkelin perustuu kirjoittajan pro gradu -tutkielmaan.

Occasionally, this resolution can have a significant influence on determining the severity of punishment presently or in the future as well as time-barring of the right to bring charges. Thus, the consideration of these viable consequences already in the phase of same-offence-identification can be deemed an interesting prospect. The focus of this article is on the analysis of same-offence-identification pertaining to stalking (CCoF 25:7 a) in light of inter alia the principles of legality and equality within criminal law; if these decisions can directly influence the determining of punishment either in the present or in the future, it is paramount that said decisions are made foreseeably and justly. Hence, the main research material comprises decisions made by the courts of appeal of Helsinki, Turku and Vaasa in cases of suspected stalking between 2015 and 2019.

A scrutiny of this material indicates that same-offence-identification is incoherent when convicting individuals of stalking. Worryingly, same-offence-identification practices appear haphazard and seem to follow initial identifications made by prosecutors. To harmonize these decisions, it is proposed that said rulings be reasoned more regularly.

I. JOHDANTO

Rikosoikeudellisiin konkurrenssioppeihin lukeutuvassa rikosten yksiköinnissä on kyse yhden tai useamman rikoksen rajanvedosta lähtökohtaisesti yhden ja saman rikosnimikkeen tunnusmerkistön täyttävää menettelyä arvioitaessa. Missä kulkee rikoksen yksin- ja useampikertaisen toteuttamisen raja? Laissa ei ole säännöksiä rikosten yksiköinnistä, vaan tuomioistuimet tekevät yksiköintiratkaisut oikeuskäytännön ja -kirjallisuuden varassa. Rikosten yksiköinnissä yhdeksi tai useammaksi rikokseksi on olennaisena apuvälineenä hyödynnetty niin sanottua luonnollista katsantokantaa.² Rikosityskseyden tai -useammuuden rajanvedon lähtökohdaksi on asetettava rikoksen tunnusmerkistö.³ Tulkintani mukaan tämä tarkoittaa etupäässä menettelyyn soveltuvan rikosnimikkeen tunnusmerkistön sanamuotoa. Luonnollisella katsantokannalla ei kuitenkaan itsessään ole varsinaisia ääriviivoja, ja käsitettä on sen vuoksi täsmennettävä. Erityisesti tekojen ajallinen ja paikallinen yhteys ovat luonnollisen teon ykseyden selvittämisen kannalta keskeisiä.⁴ Rikosten yksiköinnissä ongelmalliseksi muodostuu kunkin rikosnimikkeen tunnusmerkistön ulottuvuuden selvittäminen, eli tunnusmerkistöjen eräänlainen venyvyys.⁵ Ulottuvuutta selvitetessä lähtökohtana toimii tunnusmerkistö ja ennen kaikkea sen kielellinen ilmaisu.⁶ Tunnusmerkistön sanamuodosta tai muutoin ilmenevän ulottuvuuden määrittämisessä arvioinnin lähtökohdaksi ovat Suomessa muodostuneet luonnollisen katsantokannan eri arviointikriteerit. Sanotut arviointikriteerit antavat luonnollisen katsantokannan käsitteelle sen merkityssisällön⁷.

-
- 2 Lakivaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksen johdosta rikosten yhtymistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta (LaVM 15/1990 vp), s. 3, hallituksen esitys Eduskunnalle rikosten yhtymistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta (HE 84/1980 vp), s. 8 sekä hallituksen esitys Eduskunnalle rikosten yhtymistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta (HE 40/1990 vp), s. 11–12, jossa tosin ei suoraan mainita luonnollista katsantokantaa, vaan puhutaan yhden ja useamman teon välisestä rajanvedosta yleisesti sekä ”luonnollisesta teon käsitteestä”. Myös Tapani, Jussi, 2012, Rikosten yksiköinti – marginaalista ytimeen? Rikoksesta rangaistukseen. Teoksessa Juhlajulkaisu Pekka Viljanen 1952 – 26/8 – 2012, s. 221–239. Turun yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta, WS Bookwell Oy, Porvoo, s. 227.
 - 3 Mm. Frände, Dan, 2004. Allmän straffrätt. Publikationer från Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet. Tredje upplagan, s. 323 sekä Ulväng, Magnus, 2013. Brottslighetskonkurrens – Om relationer mellan regler och fall. Lustus Förlag AB, Uppsala, s. 199–200. Myös Tapani, Jussi; Tolvanen, Matti; Hyttinen Tatu, 2019. Rikosoikeuden yleinen osa: vastuuoppi. Alma Talent. 3. uudistettu painos, s. 594–595 ja KKO 1997:117, joissa korostetaan tunnusmerkistön kirjoitustavan merkitystä.
 - 4 Frände 2004, s. 323 sekä Korkka-Knuts; Heli, Helenius, Dan; Frände, Dan, 2020. Yleinen rikosoikeus. Edita Publishing Oy. 3. uudistettu painos, s. 415.
 - 5 Koskinen, Pekka, 1973. Yksitekoisesta rikosten yhtymisestä erityisesti silmällä pitäen ideaali- ja reaalkonkurrenssin erottelua, Rikosoikeudellinen tutkimus. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 105, 1973. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala, s. 127–128.w
 - 6 Hagströmer, Johan, 1901–1905. Svensk straffrätt I, Föreläsningar, 1901–1905. Almqvist & Wiksell's Boktryckeri AB, Uppsala, s. 620–621 ja Ulväng 2013, s. 200–201.
 - 7 Näin esimerkiksi Tapani 2012, s. 227–228.

Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2018:17 lausunut seuraavasti: ”Voimassa olevaan lakiin ei sisälly säännöstä, joka koskisi yksittäisten tekojen katsomista yhdeksi tai useammaksi rikokseksi, vaan kysymys on jätetty viime kädessä oikeuskäytännössä ratkaistavaksi. Oikeuskäytännössä arvioinnin lähtökohdaksi on otettu lain esitöissä mainitun mukaisesti niin sanottu luonnollinen katsantokanta – –”. Luonnolliseen katsantokantaan vaikuttavina arviointikriteereinä on pidetty yhtäältä tekojen ajallista ulottuvuutta sekä toisaalta toiminnan luonnetta; onko toiminta ollut yhtenäistä vai onko kyse ollut selvästi erillisistä teoista?⁸ Myös säännösten sanamuodolla, sääntelyn suojaamalla arvoilla, sääntelyn pyrkimyksillä, asianomistajien määrällä ja tekojen motivaatioperustalla on katsottu olevan vaikutusta siihen, onko tekoja pidettävä yhtenä vai useampana rikoksena.⁹

Tässä artikkelissa analysoidaan rikoslain 39/1889 (RL) 25:7 a §:n vainoamisen yksiköintiä oikeuskäytännössä. Verrattain tuoreena kriminalisointina rikosnimikettä koskevia yksiköintikäytänteitä ei ole juuri tutkittu. Vainoamista ja sen yksiköintiä analysoidaan olletikin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja yhdenvertaisuuden valossa. Artikkelin aloittaa siten laillisuusperiaatetta ja yhdenvertaisuutta koskeva jakso, jossa pyritään selkiyttämään niin laillisuusperiaatteen kuin rikosoikeudellisen yhdenvertaisuudenkin merkitystä sekä tuomaan esiin näiden asema juuri rikosten yksiköinnissä. Segmenttiä seuraa pitkäkö, vainoamiseen kohdistuvaa analyysiä sisältävä osio, jossa käsitellään rikosnimikkeen tunnusmerkistön sanamuodon ja luonnolliseen katsantokantaan vaikuttavien arviointikriteerien suhdetta sekä tiettyjen kriteerien korostumista. Työn päättävät epäjohdonmukaisen yksiköinnin todellisia ja mahdollisia vaikutuksia käsittelevä jakso sekä yhteenvetosegmentti.

Artikkelissa pyritään analysoimaan yksiköintiratkaisujen ennakoitavuutta erityisesti laillisuusperiaatteen praeter legem -kieltoa, analogiakieltoa sekä rikosoikeudellista yhdenvertaisuutta silmällä pitäen. Hypoteesini mukaan luonnolliseen katsantokantaan vaikuttavien arviointikriteerien yhteismitattomuuden ongelma ja lainkäyttäjän laaja harkintavalta yksiköintiratkaisuihin ovat potentiaalisesti omiaan johtamaan laillisuusperiaatteen praeter legem- ja analogiakieltojen rikkomiseen sekä heikentämään yleistä oikeusvarmuutta. Työssä havainnollistetaan sanottua otaksun osoittamalla yksiköintiratkaisujen toisinaan mittavakin vaikutus niin tuomioistuimen arvioitavaksi saatetusta menettelystä mitattavan rangaistuksen ankaruuteen kuin syyteoikeuden vanhentumiseenkin sekä kyseisten ratkaisujen välisen ennakoitavuuden hatarus.

-
- 8 KKO 2018:17 kohta 10, jossa viitataan edelleen mm. KKO 1994:67, KKO 2004:33, KKO 2007:38 kohta 4 ja KKO 2007:102 kohta 3.
 - 9 KKO 2018:17 kohta 10, jossa viitataan edelleen mm. KKO 1997:117, KKO 2000:108, KKO 2007:38 kohta 4, KKO 2015:18 kohta 4 sekä KKO 2017:92 kohta 8.

Artikkelin kannalta olennaisena tutkimusaineistona on hyödynnetty korkeimman oikeuden rikosten yksiköintiä koskevaa oikeuskäytäntöä sekä Turun, Helsingin ja Vaasan hovioikeuksien vainoamisia koskevaa ratkaisukäytäntöä. Vainoamisia koskevat ratkaisut on pyydetty kustakin hovioikeudesta sähköisessä muodossa siten, että pyynnöissä on yksilöity aikavälillä 2015–2019 annetut vainoamiskäytännöt. Vainoaminen kriminalisoitiin 1.1.2014 lukien¹⁰, joten hovioikeuksien käsiteltäviksi ei liene vielä samana vuonna ehtinyt edetä montaakaan vainoamisasiaa. Otannaksi valikoituivat kolmen eri hovioikeuden ratkaisemat vainoamisasiat niiden täysien kalenterivuosien ajalta, joina vainoamisasioita oli artikkelin kirjoittamishetkellä (11/2020) ratkaistu.

2. LAILLISUUSPERIAATTEESTA JA RIKOSOIKEUDELLISESTA YHDENVERTAISUUDESTA

2.1 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta säädetään ensisijaisesti Suomen perustuslain 731/1999 (PL) 8 §:ssä ja säännös kuuluu seuraavasti: ”Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekoheikellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekoheikellä on laissa säädetty.” Myös RL 3 luvun 1 §:n sisältö ilmentää laillisuusperiaatetta: ”Rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka tekoheikellä on laissa nimenomaan säädetty rangaistavaksi. Rangaistuksen ja muun rikosoikeudellisen seuraamuksen on perustuttava lakiin.” Ottaen huomioon, että rikoslain rangaistuksilla puututaan kansalaisten keskeisiin perusoikeuksiin, on sanottujen rangaistusten käyttämisen rajat määritettävä tarkoin jo oikeusturvasyistä.

Laillisuusperiaate edellyttää, että rikoksesta rankaisemisen on aina perustuttava lain säännökseen.¹¹ Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sääntelee samanaikaisesti sekä oikeustositseikaston että oikeusseuraamuksen piiriä; rikoksen ja siitä tuomittavan rangaistuksen on *molempien* perustuttava lakiin. Laillisuusperiaate määrää lisäksi lainsäätämisen ynnä lainsoveltamisen tavasta. Lainsoveltajaan kohdistuva praeter legem -kielto, eli kirjoitetun lain vaatimus – joka kieltää tuomarilta lain ulkopuolelle menemisen – velvoittaa tuomaria perustamaan toimintansa lainsäätäjän tekemiin ratkaisuihin. Yksinomaan laissa säädetystä rikoksesta saa tuomita vain laissa määrättyyn rangaistukseen. Lainsoveltajaan kohdistuu

10 Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta (HE 19/2013 vp) sekä rikoslaki 25 luku 7 a §.

11 Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 44/2002 vp), s. 28–29.

niin ikään analogiakielto, eli kielto turvautua analogiapäätelmään syytetyn vahingoksi lakia täydentääkseen. Lainsoveltajaan kohdistuvat periaatteet ilmentävät vaatimusta lainkäyttöpäätösten sitomisesta lain kirjaimen.¹²

Laillisuusperiaatteeseen kuuluva taannehtivan rikoslain kielto kohdistuu niin lainsäätäjään kuin lainsoveltajaankin. Kielto ei kuitenkaan ole rikosten yksiköinnin kannalta olennainen, eikä sitä näin ollen artikkelissa enemmälti käsitellä. Laillisuusperiaate pitää sisällään myös lainsäätäjään kohdistuvan epätäsmällisyyskiellon, jonka mukaan rikoslain tulee olla sisällöltään täsmällinen, eli rikoslain säännöksiltä edellytetään tarkkarajaisuutta.¹³ Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kattamat kiellot ovat absoluuttisia, joten niitä ei saa rikkoa missään olosuhteissa.¹⁴

Laillisuusperiaatteen artikkelin aiheen kannalta olennaisena sisältönä on pidettävä lainsoveltajaan kohdistuvia analogia- ja praeter legem -kieltoja sekä lainsäätäjään kohdistuvaa rangaistussäännösten tarkkarajaisuuden vaatimusta eli epätäsmällisyyskieltoa. Tältä osin on huomioitava, että laillisuusperiaatteen alaperiaatteet ovat paitsi toisiaan täydentäviä, myös osittain päällekkäisiä. Mainituista, artikkelin aiheen kannalta relevanteista alaperiaatteista analogiakiellon vastaisesti meneteltäessä voidaan menettelyn katsoa rikkovan myös praeter legem -kieltoa.¹⁵ Edellä esitetty pitänee paikkansa, sillä lain täydentäminen analogiapäätelmällä lienee lisäksi kirjoitetun lain ulkopuolelle menemistä.

Lainsoveltajan on lainkäytössään alati tulkittava lainsäätäjän käyttämiä käsitteitä, sillä konkreettisen tapauksen ja abstraktin oikeusnormin vertaaminen keskenään ei muutoin ole mahdollista. Missä kulkee sallitun tulkinnan ja kielletyn analogian välinen raja? Kysymykseen vastaaminen edellyttää rikosnimikkeiden tunnusmerkistöjen sanamuotojen rajojen tuntemista, joiden paikantamisessa lienee lähdettävä termien yleiskielisestä merkityksestä tai juridisteknisestä sisällöstä.¹⁶

Analogia- ja praeter legem -kieltojen voinee siten katsoa turvaavan rikoslainkäytön ennakoitavuutta sekä ehkäisevän mielivaltaisia ratkaisuja.¹⁷ Edellä esitetty huomioiden katson, ettei tunnusmerkistön mukaisen menettelyn yksin- tai useampikertaisen toteuttamisen rajanvetoa tulisi tehdä tavalla, joka ei huomioi menettelyyn soveltuvan tunnusmerkistön sanamuodon asettamia rajoja. Nähdäkseni kiellot ovat siten hyvin keskeisessä asemassa

12 HE 44/2002 vp, s. 29.

13 HE 44/2002 vp, s. 29.

14 Nuutila, Ari-Matti, 1997. Rikoslain yleinen osa. Lakimiesliiton kustannus, Gummerrus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, s. 39 sekä Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 114.

15 HE 44/2002 vp, s. 30.

16 HE 44/2002 vp, s. 34.

17 Tätä tulkintaa tukevat mm. HE 44/2002 vp, s. 29 ja 34 sekä KKO 2014:7 kohta 17, joissa *laillisuusperiaatteen tavoitteina* pidettiin oikeusturvan takaamista sekä ennakoitavan laintulkinnan toteutumista.

yksiköintiratkaisuja tekevän lainkäyttäjän harkintavallan suitsijoina. Huomionarvoisena seikkana mainittakoon vielä, että vaikka analogia- ja praeter legem -kiellot eivät sallikaan tuomarin menevän lain ulkopuolelle *syytetyn vahingoksi*, ei lain ulkopuolelle meneminen *syytetyn eduksi* ole kiellettyä.¹⁸

Myös aiemmin mainittu, lainsäätäjään kohdistuva epätasällisyyskielto on rikosten yksiköinnin kannalta kiinnostava.

”Lainsäätäjään kohdistettava täsmällisyysvaatimus merkitsee, että sekä rangaistuksella uhatun toiminnan kuvaus että teosta seuraava rangaistus on määritelty sellaisella tarkkuudella, että ainakin oikeustieteellisen koulutuksen saaneet henkilöt, ja mieluiten muutkin, voivat ennakoita tietää mikä on rangaistavaa ja kuinka ankarasti.”¹⁹

Perustuslakivaliokunnan käytännössä laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimuksen on katsottu edellyttävän kunkin rikoksen tunnusmerkistön riittävän täsmällistä ilmaisua laissa siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa.²⁰

Siitä huolimatta, että täsmällisyysvaatimus kohdistuu lainsäätäjään, heijastuu se myös lain soveltamiseen ja sitä rajoitaviin vaatimuksiin. Epätasälliset kriminalisoinnit ovat pahimmassa tapauksessa perustuslain vastaisia. Tämän vuoksi lainsoveltajan tulisi epäselvissä tilanteissa pitäytyä lain sanamuodon ydinalueilla tulkintaa tehdessään.²¹ Täsmällisyysvaatimus edellyttäne sellaista rangaistuksella uhatun toiminnan kuvauksen ja teosta seuraavan rangaistuksen määrittelyn tarkkuutta, että lain perusteella on muodostettavissa jonkinlainen ennakkokäsitys siitä, minkälainen määrä minkäkin kriminalisoinnin tunnusmerkistön mukaista menettelyä katsotaan kunkin nimikkeen yksin- tai useampikertaiseksi toteuttamiseksi. Mikäli näin ei olisi, ei ennakoita voisi vaivatta tarkasti tietää edes, mikä on rangaistavaa, puhumattakaan rangaistuksen ankaruudesta. Tulkintani mukaan lainsoveltajan on huomioitava edellä esitetty yksiköintiratkaisuja tehdessään ja pitäydyttävä lain sanamuodon ydinalueilla.

18 Praeter legem -kielto ei estä tuomaria poikkeamasta kirjoitetusta laista syytetyn eduksi, mm. Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti, 2004. Rikosvastuu ja sen toteuttaminen. Joensuun yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja. Joensuun yliopistopaino, Joensuu, s. 26. Analogiakieltoakaan ei estä syytetyn eduksi tehtäviä lainanalogioita ja oikeusanalogioita, ks. tarkemmin Tapani – Tolvanen 2004, s. 28–29.

19 HE 44/2002 vp, s. 29.

20 Mm. perustuslakivaliokunnan lausunto 40/2002 vp – hallituksen esitys ajoneuvolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (PeVL 40/2002 vp), s. 7, perustuslakivaliokunnan lausunto 48/2002 vp – hallituksen esitys terrorismia koskeviksi rikoslain ja pakkokeinolain säännöksiksi (PeVL 48/2002 vp), s. 2 sekä perustuslakivaliokunnan lausunto 26/2004 vp – hallituksen esitys laiksi rikoslain 17 luvun, kokoontumislain ja järjestyksenvälvoijistä annetun lain 8 §:n muuttamisesta (PeVL 26/2004 vp), s. 3.

21 Lappi-Seppälä, Tapio, 2003. Rikosoikeuden yleisiä oppeja koskeva uudistus I. Lakimies 2003/5, s. 751–788. Asiantuntija-artikkeli, s. 757.

Kuten aiemmin tuotiin esiin, on lainsäätäjän käyttämien käsitteiden tulkinta välttämätöntä konkreettisen tapauksen ja abstraktin oikeusnormin vastaavuuden toteamiseksi.²² Korkeimman oikeuden mukaan käsitteiden tulkinta on välttämätöntä ja oikeutettua myös yksittäisiä rikostunnusmerkistöjä sovellettaessa, mutta tuloksen on oltava yhtäpitävä tunnusmerkistöstä ilmenevän, kriminalisoinnilla tavoitellun suojan tarkoituksen kanssa ja lopputuloksen on lisäksi oltava kohtuudella tekijän ennakoitavissa.²³ Samoilla linjoilla on ollut myös muun muassa Kekki, jonka mukaan rangaistussäännösten kirjoittaminen totaalisen yksiselitteisinä lienee mahdotonta ja epätarkoituksenmukaista. Lainsoveltajan suorittamille tulkinnoille jää siten aina tilaa.²⁴ Väite pitäne yllä kerrotun valossa paikkansa; jokaisen mahdollisen tilanteen ja tilanteisiin liittyvän olosuhteen kirjaaminen lakiin on paitsi mahdotonta myös tarpeetonta.

Rangaistavien menettelyjen ja niistä mitattavien rangaistusten ankaruuden pystynee lukemaan myös yleisellä tasolla kirjoitetuista säännöksistä. Yksiköintikysymyksiä ratkaistaessa tulisi silti nähdäkseni pitäytyä tunnusmerkistöjen sanamuotojen ydinalueilla siten, ettei niiden yleiskielteellisen tai juridis-teknisen merkityksen ulkopuolelle mennä syytetyn vahingoksi. Tuomioistuin ei saa laajentaa rikosvastuun soveltamisalaa lain rajoja venyttämällä.²⁵ Artikkelissa analysoidaan vainoamista koskevien yksiköintiratkaisujen ennakoitavuutta sekä sitä, missä määrin ne ovat rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaisia. Onko kriminalisointi riittävän täsmällinen ja noudatetaanko yksiköintiratkaisuja tehtäessä muun muassa analogia- ja praeter legem -kieltoja?

2.2 Yhdenvertaisuudesta rikosoikeudessa

Yhdenvertaisuudesta säädetään PL 6 §:ssä. Artikkelin kannalta säännöksen keskeistä sisältöä ovat ennen kaikkea ensimmäisen momentin asettama vaatimus ihmisten yhdenvertaisuudesta lain edessä sekä toisen momentin kielto asettaa ihmiset henkilöön perustuvan syyn perusteella eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen katsotaan kattavan vaatimuksen muodollisesta tai oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta, joka kieltää mielivallan sekä pitää sisällään vaatimuksen kohdella samanlaisia tapauksia samalla tavoin ja erilaisia tapauksia eri tavoin. Viranomaisten on sovellettava lakia tekemättä muita eroja kuin laista ilmenee; lainsoveltajaan kohdistuva yhdenvertaisuusperiaate rajoittaa tuomioistuinten ja muiden viranomaisten harkintavaltaa.²⁶ Rikosten yksiköinnin kannalta kiinnostavana voidaan

22 HE 44/2002 vp, s. 34 ja KKO 2014:7 kohta 17.

23 Mm. KKO 2002:11 kohdan ”Perustelut” 4 kappale, KKO 2013:12 kohta 13, KKO 2013:55 kohta 14 sekä KKO 2014:7 kohta 18. Ennakoitavuusvaatimukseen palataan osiossa 2.2.

24 Kekki, Klaus, 2015. Kieltoerehdys. Kirjoituksia rikosoikeudesta. Helsingin hovioikeuden julkaisuja, s. 53–76, toim. Raimo Lahti ja Essi Konttinen-Di Nardo. Tammerprint Oy, Helsinki, s. 60.

25 Korkka-Knuts – Helenius – Frände 2020, s. 48.

26 Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta (HE 309/1993 vp), s. 42.

pitää myös yhdenvertaisuusvaatimusta epäsuoremmin ilmaisevaa RL 6:3:ää, jossa edellytetään rangaistuskäytännön yhtenäisyyden huomioimista rangaistuksen mittaamisessa.²⁷

Hahto on tulkinnut yhdenvertaisuuden keskeiseksi rikosoikeudelliseksi päätöksentekokriteeriksi, joka takaa muodollisen oikeusturvan.²⁸ Samanlaisten tapausten samanlaista kohtelua pyritään varmistamaan niin sanotulla normaalirangaistusajattelulla eli yleisesti noudatettavalla tuomitsemislinjalla, josta ei saa poiketa, jollei jokin tapauksen erityispiirre sitä oikeuta. Käytännössä kyse on silti ennemminkin tyyppitilanteista, joista seuraavat rangaistukset mitataan tyyppirangaistusvyöhykkeeltä. Tällä tavoin vältetään suurilta yksittäispoikkeamilta.²⁹ Siitä huolimatta, että rikos ja sen törkeys ovat keskiössä oikeuskäytännön yhtenäisyyttä arvostavassa mittaamisen tavassa, mahdollistaa se myös tekijään liittyvien perusteiden huomioimisen.³⁰ Tämä ei ole ristiriidassa perustuslain edellyttämän yhdenvertaisuuden kanssa, sillä asiaan vaikuttavien olosuhteiden erotessa voi kohtelussakin olla eroja. Lisäksi ihmisiä voidaan lainsäädännöllisesti kohdella eri tavoin tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi, mikäli sillä edistetään muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa.³¹

Oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus kulkevat käsi kädessä. Monasti oikeudenmukaisuuden käsite on kiteytetty yhdenvertaisen kohtelun perusvaatimukseen siitä, että samanlaisia tapauksia on käsiteltävä samalla tavalla.³² Nähdäkseni oikeudenmukaisuus edellyttää yhtäältä yhdenvertaista kohtelua, mutta toisaalta yhdenvertainen kohtelu ei välttämättä takaa oikeudenmukaisuutta. Kulla on esittänyt samansuuntaisen tulkinnan: ”Hallitsija, joka päähänpistostaan vangituttaa kaikki alaisensa ja lopuksi myös itsensä, noudattaa kyllä yhdenvertaisuutta, mutta hänen toimintansa ei silti ole oikeudenmukaista, koska peruste on mielivaltainen.”³³ Nuotion mukaan oikeudenmukaisuus kysyy yhdenvertaisuutta siinä suhteessa, että samanlaisesta teosta tuomitaan sama rangaistus sekä lisäksi siten, että erilaisesta teosta

tuomitaan eri rangaistus.³⁴ Ainakin Melander on katsonut yhdenvertaisuuden arvon vaikuttavan rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen tulkintaan ” – yhdenvertaisuuden sisältyessä perusoikeuden käsitteeseen ja näin vahvistaessa laillisuusperiaatteen asemaa yleisesti kaikille kuuluvana perusoikeutena.”³⁵

Yhdenvertaisuudella on katsottu olevan keskeinen asema myös rikosoikeudellisessa tulkinnassa. Sanottu asema ilmenee rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen tausta-arvona vaikuttavan ennustettavuuden merkityksen painottamisessa. Korkein oikeus on asettanut laillisuusperiaatteen mukaisesti rikosoikeudellisen säännöksen sanamuodon tulkinnan lähtökohdaksi, ja laillisuusperiaatteeseen sisältyvän analogiakiellon tulkinnan absoluuttiseksi rajoitukseksi, todeten samalla käsitteiden tulkinnan olevan silti väistämätöntä. Korkein oikeus on asettanut sallitun rikosoikeudellisen tulkinnan perusedellytykseksi, että tulkinnan on oltava sopusoinnussa tunnusmerkistöstä ilmenevän, rangaistusuhalla tavoitellun suojan tarkoituksen kanssa ja että tulkinnan on oltava kohtuudella tekijän ennakoitavissa.³⁶ Esitetyt edellytykset lienevät täysin välttämättömiä yksilön oikeusturvan toteutumisen kannalta rikosprosessissa.

Ennakoitavuuden kriteeri voidaan tässä yhteydessä kuitenkin ymmärtää useammalla tavalla.³⁷ Fränden mukaan olennaista on ratkaisun oikeellisuus eikä niinkään sen ennakoitavuus; tuomioistuin arvioi ratkaisunsa ennakoitavuuden sitä silmällä pitäen, kuinka lainopillista osaamista omaava henkilö olisi tilannetta arvioinut.³⁸ Tapani, Tolvanen ja Hyttinen ovat kuitenkin pitäneet tätä näkemystä varsin ongelmallisena, sillä vain harvalla juristilla on riittävän tarkka tuntemus kaikkien kriminalisointien kattavuuksista.³⁹ Toinen tapa käsittää ennakoitavuusvaatimus on pitää sitä ”ratkaisuntekijän intersubjektiivisena kontrollivälineenä”; päätöksentekijä ikään kuin arvioi tekemänsä tulkintaratkaisun perusteltavuutta ja oikeuttamista. Kyse on siten laajentavan teleologisen tulkinnan pidäkkeestä.⁴⁰

”Onkin tärkeää tehdä ero kahdenlaisen ennakoitavuuden välillä: on eri asia puhua rikoslain soveltamisen ennakoitavuudesta siinä vaiheessa, kun asia on tuomioistumisessa (niin sanottu ennakoitavuuden jälkikäteinen arvio) kuin teon rikosoikeudellisen luonteen ennakoitavuudesta tekijän näkökulmasta ennen tekoa (niin sanottu ennakoitavuuden etukäteinen arvio).”⁴¹

27 Tätä yhdenvertaisuuden epäsuorempaa kodifointia ovat tuoneet esiin ainakin Hahto sekä Melander, ks. Hahto, Vilja, 2004. Uhrin myötävaikutus ja rikoksentehtäjän vastuu – rikos- ja vahingonkorvausoikeudellinen tutkimus tekoa edeltävästä uhrikäyttäytymisestä fyysistä koskemattomuutta loukkaavissa rikoksissa. Edita Publishing Oy, Edita Prima Oy, Helsinki, s. 147 ja Melander, Sakari, Yhdenvertaisuus rikosoikeudessa. Oikeus 2011/2 s. 175–198. Referee-artikkeli, s. 188.

28 Hahto 2004, s. 147.

29 Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslain 6 luvun ja siihen liittyvien säännösten muuttamisesta (HE 125/1975 II vp), s. 1 ja 7 sekä HE 44/2002 vp, s. 168 ynnä 178.

30 HE 44/2002 vp, s. 178. Myös teosta riippumattomat kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuussyyt voidaan huomioida.

31 HE 309/1993 vp, s. 42–43 ja perustuslakivaliokunnan lausunto 38/2006 vp – hallituksen esitys vanhempainpäivärahoja ja työnantajakustannusten korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (PeVL 38/2006 vp), s. 2.

32 Hart, Herbert; Bulloch, Penelope; Raz, Joseph, 1994. The concept of Law. 2nd edition. Clarendon Press, Oxford, s. 159–160 sekä Kulla, Heikki, Yhdenvertaisuuden osapuista, s. 103–116 teoksessa Prosessioikeudellisia erityiskysymyksiä, Juhlajulkaisu, Antti Jokela 26.1.2005, Toimittaja Jarkko Männistö. Turun yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta 2004, s. 103–104.

33 Kulla, 2004, s. 105.

34 Nuotio, Kimmo, 2005. Mitä törkeämpi rikos, sen ankarampi rangaistus – suhteellisuusperiaatteesta rikosoikeudessa. Oikeus 2005/2 s. 178–184. Lyhyempi kirjoitus, s. 179.

35 Melander 2011, s. 179.

36 Melander 2011, s. 184, KKO 2002:11, KKO 2004:46, KKO 2005:27, KKO 2007:67, KKO 2007:81 ja KKO 2008:32.

37 Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 180.

38 Frände, Dan, 2013. Om tolkningsläran i två straffrättsliga doktorsavhandlingar. JFT 2013 s. 136–142, s. 139 ja ibid.

39 Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 181.

40 Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 181–182.

41 Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 183. Aiheesta tarkemmin ks. Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 180–183.

Yhdenvertaisuuden sisältö poikkeaa osittain laillisuusperiaatteen vastaavasta. Yhdenvertaisuus voi rajoittaa syytetyn eduksi tapahtuvien analogioiden käyttämistä, sillä oikeuskäytännössä vakiintuneesta linjasta poikkeaminen voi olla yhdenvertaisuuden vastaista.⁴² Rikosten yksiköintiä koskevat ratkaisut ovat omiaan asettamaan tuomioistuimia visaisiin tulkintatilanteisiin lähinnä suhteessa siihen, kuinka monena samana rikoksena tuomioistuimen ratkaistavaksi saatettua menettelyä on pidettävä. Katson rikosoikeudellisen yhdenvertaisuuden edellyttävän, että samanlaiset yksiköintitilanteet ratkaistaan samalla tavoin. Samaa menettelyä ei tulisi voida toisaalla lukea vastaajan syyksi saman rikoksen useampikertaisena toteuttamisena, jos se toisaalla tulkitaan kyseisen rikoksen yksinkertaiseksi toteuttamiseksi. Näin toimimalla ihmisiä kohdeltaisiin eri tavoin, sillä menettelyn yksiköiminen yhdeksi tai useammaksi samaksi rikokseksi voi vaikuttaa muun muassa menettelystä nyt tai tulevaisuudessa mitattavan rangaistuksen ankaruuteen sekä syyteoikeuden vanhentumiseen. Artikkelissa analysoidaan rikosten yksiköintiratkaisujen keskinäistä yhdenmukaisuutta vainoamista koskevassa oikeuskäytännössä sekä sitä, missä määrin yksilöä voidaan sanoa kohdeltavan yhdenvertaisesti yksiköintiharkinnassa.

3. RIKOSLAIN 25 LUVUN 7 A §:N VAINOAMINEN

Rikoslain 25 lukuun vapautteen kohdistuvista rikoksista sisällytettiin joitakin vuosia sitten uutena kriminalisointina vainoaminen.

”Joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, vainoamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

3.1 Tunnusmerkistöä

Vainoamisen tunnusmerkistöä on nähdäkseni pidettävä kotimaisessa rikosoikeussääntelyssämme hyvin poikkeuksellisenä. Siinä missä rikoslain rikostunnusmerkistöjen lähtökohtana on useimmiten yksittäisen teon arviointi, edellyttää vainoamisen tunnusmerkistö yksiselitteisesti toistuvuutta kriminalisoidulta menettelyltä. Ensimmäinen menettelyltä toistuvuutta tai tavanomaisuutta kysyvä rangaistussäännös vainoaminen ei kuitenkaan ole.⁴³ Vainoamisen tunnusmerkistöä voi toteuttaa syyllistymällä johonkin muuhun rikokseen, kuten esimerkiksi

laittomaan uhkukseen (RL 25:7), kotirauhan rikkomiseen (RL 24:1), viestintärauhan rikkomiseen (RL 24:1 a) tai lähestymiskiellon rikkomiseen (RL 16:9 a), mutta lisäksi menettelyillä, jotka eivät kuulu muiden säännösten soveltamisalueisiin. Nähdäkseni tämä ilmenee jo lueteltuja tunnusmerkistöjä vertailemalla.

Vainoamisen tunnusmerkistöön sisällytetty toissijaisuuslauseke, ” – jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta – ”, tarkoittaa käytännössä sitä, että tietyt sekä vainoamisen että esimerkiksi laittoman uhkauksen tunnusmerkistöt täyttävät menettelyt tuomitaan vain laittomina uhkauksina tätä tunnusmerkistöä toteuttavilta osin. Uhata voi kuitenkin myös tavalla, joka täyttää yksinomaan vainoamisen tunnusmerkistön. Vertailun vuoksi selvennettäköön, että menettely, joka täyttää esimerkiksi sekä lähestymiskiellon rikkomisen että vainoamisen tunnusmerkistöt, tuomitaan erikseen vainoamisena ja lähestymiskiellon rikkomisena, sillä jälkimmäisellä tunnusmerkistöllä suojataan myös oikeudenhoitoa.⁴⁴ Silvennoinen ja Tolvanen ovat niin ikään esittäneet, että lueteltujen lisäksi ainakin pahoinpitelystä (RL 21:5), vahingonteosta (RL 35:1) ja kunnianloukkauksesta (RL 24:9) voitaisiin tuomita vainoamisen ohella, sillä sanotut rikokset suojaavat eri oikeushyviä.⁴⁵

Vainoamiskriminalisoinnissa mahdollisten tekotapojen kirjo näyttäytyy verrattain laajana. Uhkaaminen, seuraaminen, tarkkailu, yhteyden ottaminen tai muu näihin rinnastettava tapa kattavat tulkintani mukaan huomattavan määrän inhimillistä käyttäytymistä. Vainoamisen kriminalisointia arvioitaessa kodifioinnin katsottiinkin olevan haasteellista, kun huomioidaan laillisuusperiaatteen edellyttämä täsmällisyys⁴⁶. Uhkaamista on saattaa toisen tietoon, että tälle voi sattua jotakin epämieluisaa, ja että epämieluisan sattumuksen realisoituminen on uhkaajan vallassa. Seuraamista on toisen fyysinen seuraaminen, eikä tunnusmerkki edellytä minkäänlaiseen kommunikaatioon pyrkimistä. Kohteen ei tarvitse edes tulla tietoiseksi sanotusta seuraamisesta. Tarkkaileminen taasen on toisen havainnointia inhimillisiä aisteja tai näitä tehostavia teknisiä apuvälineitä hyödyntäen. Sillä, missä tarkkailija tai tarkkailtava kulloinkin on, ei ole merkitystä. Neljäs tekotapatunnusmerkki – yhteyden ottaminen – tarkoittaa tekijän suunnalta tapahtuvaa kommunikaatiota. Yhteyttä voidaan ottaa esimerkiksi menemällä kohteen luokse, soittamalla tälle tai lähettämällä kohteelle viesti. Yhteyden ottaminen voi tapahtua myös välikäden kautta. Viimeisen, avoimeksi jätetyn, lainkohdassa mainittuihin tekotapoihin rinnastuvan tekotavan on katsottu olevan tarpeellinen vainoamistekojen monityyppisyys

42 Hahto 2004, s. 126.

43 HE 19/2013 vp, s. 25.

44 HE 19/2013 vp, s. 52 sekä lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta (LaVM 11/2013 vp), s. 10.

45 Silvennoinen, Elisa & Tolvanen, Matti: Vainoaminen rangaistavaksi – loittoneeko vaino, riita? Defensor Legis N:o 5/2014, s. 752–763. Asiantuntija-artikkeli, s. 761.

46 Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta (PeVL 16/2013 vp), s. 4 sekä LaVM 11/2013 vp, s. 8–9.

sekä tekniikan kehittymisen myötä mahdollisesti ilmaantuvat uudet tekotavat huomioiden.⁴⁷ Avoimeksi jätettyä tekotapaa on pidetty laillisuusperiaatteen kannalta ongelmallisena, mutta hyväksyttävänä vainoamisrikoksen tekotapojen erityisen laaja kirjo sekä mainitut tekniikan kehityksestä kenties seuraavat uudet tekotavat huomioiden.⁴⁸

Vainoamisen on lisäksi oltava omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta. Uhrin ei todellisuudessa tarvitse kokea tuntemuksia, vaan riittää että vähintään toinen mainituista kokemuksista on menettelyn tyyppillinen seuraus. Tässä arvioinnissa lähtökohdaksi otetaan keskimääräisihminen mutta kuitenkin siten, että uhrin henkilöön liittyvät olennaiset seikat – kuten hänen ikänsä tai erityinen haavoittuvuutensa⁴⁹ – huomioidaan. Kyse on siten abstraktin vaaran tunnusmerkistä.⁵⁰ Menettelyltä edellytetään aikaisemmin nimetyn toistuvuuden lisäksi myös oikeudettomuutta. Osatekojen on ensinnäkin tapahduttava vastoin kohteen tahtoa. Tältä osin eri tekotapatunnusmerkit ovat kuitenkin toisistaan poikkeavissa asemissa, sillä muun muassa yhteyden ottaminen jopa vastoin kohteen tahtoa voi monissa tilanteissa olla oikeutettua, kun taas uhkaaminen tuskin koskaan.⁵¹ Entistä puolisoaan lienee esimerkiksi oikeutettua tavoitella yhteistä lasta koskevan kiireisen asian tiimoilta, vaikka tilanne osapuolten välillä olisi hyvinkin tulehtunut.

Tekotapatunnusmerkkejä toteuttavan käyttäytymisen toistuvuuden vähimmäismäärää ei voida varsinaisesti määritellä. Selvää on ainoastaan se, että tekoja on oltava enemmän kuin yksi. Tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa kiinnitetään huomiota tekojen määrän lisäksi muun muassa niiden esiintymistiheyteen, luonteeseen, tekijän ja uhrin henkilöihin sekä muihin olosuhteisiin.⁵² Nähdäkseni on ilmeistä, ettei tunnusmerkistön täytyminen edellytä saman vainoamisenmenettelyn toistamista, vaan tekijä voi esimerkiksi uhata uhriaan kerran, seurata tätä kerran ja ottaa tähän kerran yhteyttä siten, että edellä kuvatun menettelyn katsotaan toteuttavan vainoamisen tunnusmerkistöä. Hallituksen esityksessä todetaankin, ettei osatekojen tarvitse toteuttaa samaa tekotapatunnusmerkkiä.⁵³

47 HE 19/2013 vp, s. 50–51.

48 PeVL 16/2013 vp, s. 4.

49 HE 19/2013 vp, s. 52 ja LaVM 11/2013 vp, s. 9.

50 Frände, Dan; Matikkala, Jussi; Tapani, Jussi; Tolvanen, Matti; Viljanen, Pekka; Wahlberg, Markus, 2018. Keskeiset rikokset. 4. uudistettu laitos. Edita Publishing Oy, Helsinki, s. 50.

51 Frände et al. 2018, s. 495. Matikkala käyttää esimerkkinä poliisin tai haastemiehen virkatehtäviin liittyvää tavoittelua.

52 Frände et al. 2018, s. 494 sekä HE 19/2013 vp, s. 51.

53 HE 19/2013 vp, s. 51.

3.2 Kriminalisoinnin suojaamasta oikeushyvistä ja tunnusmerkistön venyvyydestä

Vainoamiskriminalisoinnin suojaamasta oikeushyvistä on esitetty eriäviä näkemyksiä. Vainoamiskriminalisoinnin ja laittoman uhkauksen suojeleman oikeushyvän on tulkittu voivan olla sama.⁵⁴ Matikkalan mukaan laittoman uhkauksen suojelemat oikeushyvät ovat henkilökohtainen turvallisuus ja omaisuus.⁵⁵ Silvennoinen ja Tolvanen puolestaan ovat esittäneet vainoamiskriminalisoinnilla suojeltavan oikeushyvän olevan vapaus.⁵⁶ Vainoamisen tunnusmerkistöä on mahdollista toteuttaa lukuisin eri tavoin, joten kriminalisoinnin voitaneen katsoa suojelevan vähintään välillisesti mainittuja oikeushyviä sekä näiden ohella ainakin kotirauhaa ja yksityisyyttä. Törnqvist on tosin tulkinnut vainoamisen suojeleman oikeushyvän olevan eri kuin kotirauhan rikkomisen vastaavan. Hänen mukaansa nimikkeitä voitaisiin soveltaa samaan menettelyyn siten, että vastaajan toimet voitaisiin lukea tämän syyksi sekä kotirauhan rikkomisena että vainoamisena, siitä huolimatta että molempia tunnusmerkistöjä on toteutettu samalla menettelyllä.⁵⁷ Tarkastellun oikeuskäytännön valossa tämä näkemys ei kuitenkaan vaikuta lainkaan yksiselitteiseltä.⁵⁸ Edellä esitetty huomioiden katson, että tutkimuksellisesti on lähdeittävä siitä, että vainoamisen voitaneen tulkita vähintäänkin välillisesti suojaavan vapauden ohella myös kotirauhaa.

Ilmeistä lienee yhtä kaikki se, että suojeltavista oikeushyvistä keskeisin lukeutuu henkilöön erottamattomasti liittyviin oikeushyviin. Vainoamisen tunnusmerkistön mukainen menettely kohdistuu jo sanamuotonsa perusteella henkilöön. Nuutilan mukaan muun muassa vapaus

54 HE 19/2013 vp, s. 25.

55 Frände et al. 2018, s. 490. Tältä osin on tosin huomioitava, että *Matikkala* katsoo henkilökohtaisen turvallisuuden olevan loukattavissa mm. vapautteen kohdistuvalla rikoksella.

56 Silvennoinen – Tolvanen 2014, s. 761.

57 Törnqvist, Laura, 2017. Vainoaminen oikeuskäytännössä, Kirjoituksia modernista rikosoikeudesta. Helsingin hovioikeuden julkaisuja, s. 443–470, toim. Raimo Lahti ja Essi Konttinen-Di Nardo. Grano Oy, Tampere, s. 462.

58 Ks. Helsingin hovioikeuden (HelHO) tuomio 16/138265, jossa vastaajan kotirauhan rikkomisen ja vainoamisen tunnusmerkistöjä täyttänyt menettely luettiin tämän syyksi yhtenä kotirauhan rikkomisena siltä osin kuin menettely ajoittui vainoamisen kriminalisointia edeltävään aikaan ja yhtenä vainoamisena nimikkeen kodifoinnista menettelyn päättymiseen saakka. Syyttäjä oli haastehakemuksellaan vaatinut vainoamista koskevan menettelyn osalta toissijaisesti rangaistusta kotirauhan rikkomisesta ja salakatselusta (RL 24:6). *Törnqvistin* näkemystä puoltavaa institutionaalista tukea taas tarjoaa Itä-Suomen hovioikeuden (I-SHO) tuomio 15/137517, jossa hovioikeus pysytti kärjäoikeuden ratkaisun tuomita vastaaja erikseen sekä kotirauhan rikkomisesta että vainoamisesta, vaikka nimikkeisiin oli syyllistytty samalla menettelyllä. Kärjäoikeuden mukaan vastaaja oli tuomittava molemmista rikoksista siksi, että kotirauhan rikkomisella suojataan eri oikeushyviä kuin vainoamisella (Etelä-Savon kärjäoikeuden (E-SKO) tuomio 15/121308).

on henkilöön erottamattomasti liittyvä oikeushyvä.⁵⁹ Näin ollen, mikäli vainoamisella suojeltu oikeushyvä todella on vapaus, ei kriminalisoinnin tunnusmerkistöllä tulisi olla poikittaissuuntaista ulottuvuutta lainkaan, vaan useampaan asianomistajaan kohdistuneet vainoamiset pitäisi nähdäkseni lähtökohtaisesti yksiköidä aina asianomistajien lukumäärän perusteella. Hallituksen esityksestä on luettavissa vainoamiskriminalisointia ajatellun henkilöön erottamattomasti kohdistuvana rikoksena.⁶⁰ Matikkalan näkemys asiasta on selkeämpi; hän tulkitsee vainoamisrikosten yksiköityvän kohdehenkilöittäin.⁶¹ Edellä esitetty tukee tulkintaa siitä, että vainoaminen on henkilöön erottamattomasti kohdistuva rikos.

Mikäli vainoamiskriminalisoinnin tulkitsee suojaavan vapauden ohella välillisesti muitakin oikeushyviä, voinee tunnusmerkistölle muodostua poikittaissuuntainen ulottuvuus tietyissä tapauksissa. Selkeästi ja yksinomaan kotirauhan piiriin kohdistetut vainoamisteot voisi olla perusteltua yksiköidä loukattujen kotirauhan piirien lukumäärän mukaisesti korostaen luonnolliseen katsantokantaan vaikuttavista arviointikriteereistä paikallisen yhteyden kriteeriä.⁶² Lienee kuitenkin harvinaista, että vainoamisteoja toteutettaisiin vain kotirauhan piiriin kohdistuen.

Ottaen huomioon tunnusmerkistöön nimenomaisesti kirjatun toistuvuuden edellytyksen on ilmeistä, että vainoamisella täytyy olla pitkäikäissuuntainen ulottuvuus. Mutta kuinka etäällä toisistaan osateot saavat ajallisesti olla, jotta menettelyä voidaan yhä tarkastella vain yhtenä vainoamisena? Hallituksen esityksen mukaan yleistä sääntöä osatekojen välisille ajallisille etäisyyksille ei voida asettaa. Samaan vainoamiskokonaisuuteen kuuluvat osateot muodostavat yhden vainoamisrikoksen. Vainoamisen selvästi päättyessä ja alkaessa sittemmin uudestaan, on käsillä uusi vainoamisrikos. Osatekojen on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus, jotta kyse on yhdestä ja samasta vainoamisesta. Merkittävää tässä punninnassa on osatekojen perustuminen tekijän yhtenäiseen motivaatiotaustaan. Sinänsä saman motivaatiotaustan muuntuminen vaikkapa yksipuolisesta ihastumisesta kontrollihaluun ja vihaan ei kuitenkaan estä menettelyn tarkastelemista vain yhtenä vainoamisrikoksena.⁶³

59 Nuutila 1997, s. 377. Rangaistussäännöksen suojeleman oikeushyvän ollessa henkilöön erottamattomasti liittyvä (mm. henki-, väkivalta- ja seksuaalirikokset), yksiköidään rikokset menettelyn kohteiden lukumäärän perusteella. Näin jo esimerkiksi Koskinen 1973, s. 135.

60 HE 19/2013 vp, mm. s. 25, jossa puhutaan teon uhrista yksikössä sekä s. 25 ja 31, joissa viitataan Euroopan neuvoston yleissopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (OETS 210) 34 artiklaan. Artiklassa määrätään tekemään riittävät lainsäädännölliset toimet *toiseen* henkilöön kohdistuvan tahallisen ja toistuvan uhkaavan käyttäytymisen, joka saa *hänet* pelkäämään turvallisuutensa puolesta, kriminalisoimiseksi.

61 Frände et al. 2018, s. 496.

62 Kerrottu tulkinta edellyttää nähdäkseni sitä, että vainoamisen kriminalisoinnin katsotaan suojelevan vapauden ohella vähintään välillisesti myös kotirauhaa. Jollei näin ole, ei vainoamisen henkilöllisestä erottamattomuudesta poikkeamiselle ole mielestäni juuri perusteita.

63 HE 19/2013 vp, s. 51.

Matikkalan mukaan vainoamiselle olennaista on sen prosessiluonne. Hänen mukaansa vainoamisrikoksena on pidettävä toisiinsa liittyvistä osateoista koostuvaa kokonaisuutta, jonka aikana vainoaminen on käynnissä.⁶⁴ Vaikuttaa siltä, että vainoamisrikosyhteyden on ajateltu yhtäältä muodostuvan tekijään ja teko-olosuhteisiin liittyvistä luonnolliseen katsantokantaan vaikuttavista arviointikriteereistä, kuten tekijän yhtenäisestä motivaatiotaustasta sekä menettelyn ajallisesta yhteydestä. Toisaalta yksiköintiä ohjanee myös uhrin kokemus jatkuvaan ahdistukseen tai pelkoon johtavasta, alati läsnä olevasta vainosta. Kokemus on tekijän vainoamistoimien pistemäisyydestä huolimatta usein kronologisesti hyvinkin venytetty; uuden osateon voitaneen katsoa vain syventävän tai lietsovan jo olemassa olevaa kokemusta vainosta.⁶⁵ Tältä osin vainoaminen muistuttaa kotirauhan rikkomisen ja viestintärauhan rikkomisen kriminalisointeja, joiden yksinkertaiseksi toteuttamiseksi voidaan katsoa myös pitkäaikainen ja toistuva häirintä.⁶⁶ Näissä rikoksissa häirinnän tai kotirauhan rikkomisen voitaneen katsoa olevan käynnissä osatekojen pistemäisyydestä huolimatta osittain juuri uhrin kokemuksen vuoksi.

4. VAINOAMINEN OIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ

Toistaiseksi korkein oikeus on antanut vain kaksi vainoamista koskevaa ratkaisua: KKO 2020:30 ja KKO 2021:7. Kummassakaan näistä ratkaisuista ei kuitenkaan käsitelty vainoamisen yksiköintiä, vaikka ratkaisussa KKO 2021:7 olikin kyse rikoskonkurrenssin alaisiin oppeihin kuuluvasta lainkonkurrenssista vainoamisen, lähestymiskiellon rikkomisen ja viestintärauhan rikkomisen osalta. Ratkaisussa katsottiin, että tekstiviestien lähettäminen häirintätarkoituksessa tuli rikosoikeudellisesti riittävästi arvioiduksi soveltamalla yhtäältä vainoamista ja toisaalta lähestymiskiellon rikkomista koskevaa säännöstä, eikä menettelyyn siten tullut soveltaa erikseen vielä viestintärauhan rikkomisen kriminalisointia. Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännöstä ei näin muodoin ole haettavissa johdatusta juuri vainoamisrikosten yksiköintiin, olkoonkin että muut rikosten yksiköintiä koskevat ratkaisut tarjoavat yleisempää opastusta.

Edellä kerrotuista syistä tutkimuksessa on päädytty tarkastelemaan Helsingin, Turun ja Vaasan hovioikeuksien ratkaisukäytäntöä vainoamistapauksissa aikavälillä 2015–2019,

64 Frände et al. 2018, s. 495–496.

65 Ks. mm. HE 19/2013 vp, s. 52, jossa vainoamisen tunnusmerkistössä tarkoitettua ahdistusta kuvattiin kohteen elämänlaadun sellaisena heikkenemisenä, jota alati läsnä oleva, ”...arvaamattomasti esiin tuleva ja vaikeasti vaikutettavissa oleva vainoamiskäyttäytyminen on omiaan aiheuttamaan.”

66 Ks. Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamiseksi (HE 184/1999 vp), s. 20, jossa kotirauhan rikkomisen ”muulla vastaavalla tavalla” katsottiin kattavan esimerkiksi pitkäaikaisen tai toistuvan tärinän aiheuttamisen tai häiriön tuottamisen voimakkaalla valolla, sekä viestintärauhan rikkomisen osalta HE 19/2013 vp, s. 35–37.

ensisijaisesti kulloinkin arvioitavana olleen menettelyn yksiköintiä silmällä pitäen. Korkeimman oikeuden rikosten yksiköintiä koskevat ratkaisut eivät ole arvioinnin keskiössä, vaikka ennakkopäätöstuomioistuinten ratkaisut ovatkin heikosti velvoittavina oikeuslähteinä pääsääntöisesti sitovia; tuomarin tulee noudattaa prejudikaatista ilmenevää oikeusohjetta, mikäli perusteltua syytä toisintoimimiselle ei ole.⁶⁷ Ylimmän tuomioistuinten ennakkopäätösten merkitys on kuitenkin tuomioistuinten riippumattomuuden vuoksi lähinnä oikeuskäytännön yhtenäisyyttä turvaava sekä tuomioistuinten ohjaava, eikä suoraan yksittäisen oikeustapauksen ratkaisussa oikeudellisesti sitova.⁶⁸ Toisaalta ennakkopäätösten tehtävää voidaan pitää peräti oikeutta luovana niissä tilanteissa, joissa ratkaistavana olevasta asiasta ei ole säädetty laissa.⁶⁹ Ottaen huomioon, ettei rikosten yksiköinnistä säädetä laissa, on sanottua rikoskonkurrenssin alalajia koskevaa oikeuskäytäntöä siten pidettävä tavallista sitovampana.

Vainoamisrikosten yksiköintiä ohjaavan ennakkopäätöksen uupuessa on yksiköintipäätöksiä tehneiden alemmien tuomioistuinten ratkaisukäytäntö tavanomaista kiinnostavampaa. Hovioikeuksien vainoamisrikosten yksiköintiä koskevilla ratkaisuilla voitaneen katsoa olevan tietty prejudikaatiivinen merkitys siltä osin kuin niissä rakennetaan konseptioita siitä, minkälaisia rikosyksiköintiä vainoamismenettelyistä on mahdollista muodostaa. Ratkaisujen on toki presumptiivisesti oltava linjassa korkeimman oikeuden rikosten yksiköintiä koskevien ratkaisujen kanssa; luonnolliseen katsantokantaan vaikuttavista arviointikriteereistä luopuminen ja yksiköintipäätöksen tekeminen aivan muin perustein ei esimerkiksi olisi hyväksyttävää. Käytännössä hovioikeuksilla on kuitenkin varsin vapaat kädet vainoamiskokonaisuuksien yksiköinnissä ja siten myös suuri vastuu suorittaa yksiköinti luonnollisen katsantokannan puitteissa sekä yhdenmukaisesti muiden vastaavien tapausten kanssa. Helsingin, Turun ja Vaasan hovioikeuksien vainoamiskäytäntöjä tutkimalla pyritään selvittämään miten ja millä perustein eri hovioikeudet ovat yksiköineet vainoamismenettelyjä. Kohdellaanko samanlaisia tapauksia yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti samoin? Miten vainoamismenettelyjen yksiköinti suhteutuu rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamiin vaatimuksiin? Onko yksiköintiin ylipäätään otettu kantaa? Kuinka pitävä lain esitöistä luettavissa oleva ja oikeuskirjallisuudessa muodostettu käsitys vainoamisen henkilöllisestä erottamattomuudesta on? Puututaanko haastehakemusten yksiköintiin lainkaan, vai tehdäänkö yksiköintiratkaisu todellisuudessa jo syyteharkintavaiheessa?

Aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena; pyrin tuomaan esiin kunkin hovioikeuden sisällä tapahtuvan yksiköintiratkaisujen epäjohdonmukaisuuden kuten myös hovioikeuksien keskinäiset

67 Laakso, Seppo, 2012. Lainopin teoreettiset lähtökohdat. Tampereen yliopiston laitosten julkaisut, s. 3.

68 Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi (HE 1/1998 vp), s. 76.

69 Launiala, Mika, Prejudikaatti ja prejudikaattinormi, Edilex-sarja 2016/18, 9.8.2016, Edita Publishing Oy, s. 4. Launiala käyttää esimerkkinä ratkaisua KKO 2000:85, jossa lainsoveltajan voidaan katsoa täyttäneen lainsäätäjän tehtävää.

erot vainoamisrikosyksiköintiä tulkinnoissa. Tarkastelun tavoitteena on myös havainnollistaa vainoamisen tekoapojen huomattavaa kirjoa ja siten tunnusmerkistön avoimuuden tuomia tulkintahaasteita, joiden eteen tuomioistuinten joutuvat. Vainoamisrikosten yksiköintikäytäntöjä koskevien suurempien linjojen käsitteleminen antaa muotoa erityyppisten tekokokonaisuuksien aktualisoimille yksiköintiongelmille ja niiden monilukuisuudelle eri tavoin kuin yksittäisten tapausten tarkastelu, johon siirrytään aineiston kokonaisarviointiin jälkeen.

4.1 Vainoamisen yksiköinti Helsingin, Turun ja Vaasan hovioikeuksien ratkaisukäytännössä

Helsingin hovioikeus, Turun hovioikeus ja Vaasan hovioikeus ovat vuosina 2015–2019 ratkaisseet yhteensä 50 vainoamiseen liittyvää tapausta. Ratkaisuista kuusi on ollut päätöksiä, joissa jatkokäsittelylupaa ei myönnetty ja kärjäoikeuksien tuomiot jäivät voimaan, ja loput 44 tuomioita. Helsingin hovioikeuden tuomioita otannassa on 19, Turun hovioikeuden tuomioita 22 sekä kolme Vaasan hovioikeuden tuomiota. Osassa tuomioista syyte on hylätty ja monissa asia on ratkaistu vainoamisen osalta jo kärjäoikeustasolla. Otanta antanee kuitenkin jonkinlaista osviittaa siitä, miten vainoamistekoja toteutetaan ja kuinka johdonmukaista teko-yksiköintiä yksiköintiä tosiasiallisesti on. Oman elementtinsä tuovat myös hovioikeuksien alaisten kärjäoikeuksien vaihtelevat toimintatavat ja toisinaan tämä korostuu; mikäli ratkaisuista ei ole valitettu vainoamisia koskien, eivät hovioikeudet ole voineet puuttua kärjäoikeuksien tuomioihin vainoamisten osalta.

4.1.1 Helsingin hovioikeus (HelHO)

Ensimmäiseksi todettakoon, että ainoastaan yhdessä Helsingin hovioikeuden tapauksista samaan asianomistajaan kohdistettu vainoamismenettely luettiin vastaajan syyksi kahtena erillisenä vainoamisena.⁷⁰ Muutoin hyvinkin pitkälle ajanjaksolle jakautuneet vainoamisteot yksiköitiin järjestään yhdeksi vainoamiseksi. Ajallisesti lyhyimmät hovioikeustasolla – tai kärjäoikeustasolla, mikäli hovioikeudessa ei käsitelty asiaa vainoamisen osalta – syyksi luetut vainoamismenettelyt koostuivat vajaan kuukauden aikana tehdyistä osateoista. Tällaisia tapauksia oli kaksi.⁷¹ Pitkäkestoisin yhtenä vainoamisena syyksi luettu menettely koostui noin vuoden ja kahdeksan kuukauden ajanjaksolla suoritetuista osateoista.⁷² Keskimääräinen syyksi luetun vainoamisen teko-aika oli hieman alle kahdeksan kuukautta.

70 HelHO tuomiossa 16/126089 hovioikeus luki vastaajan syyksi kaksi vainoamista, ensimmäisen aikavälillä 1.1.2014–23.9.2014 suoritetusta menettelystä ja toisen 19.11.2014–21.12.2015 aikana tehdystä menettelystä.

71 HelHO päätös 15/148733 ja tuomio 18/124188. Mainittakoon, että arvioinnin kohteena oli yhdessä ratkaisussa (HelHO tuomio 16/150954) huomattavasti lyhyemmän aikavälin menettely, mutta hovioikeus hylkäsi syytteen viiden vuorokauden aikana suoritetuista osateoista. Kärjäoikeus oli lukenut menettelyn vastaajan syyksi vainoamisena (Helsingin kärjäoikeuden tuomio (HKO) 15/117939).

72 HelHO tuomio 19/100108.

Tarkasteltu oikeuskäytäntö asettaa vainoamisen henkilöllisen erottamattomuuden kyseenalaiseksi. Kahdessa tapauksessa useampaan eri asianomistajaan kohdistuneet vainoamistoimet luettiin vastaajan syyksi vain yhtenä vainoamisena.⁷³ Vaikka tapausten menettelyt olivat korostuneen kohdistuneita asianomistajien kotirauhan piiriin, herättää yksiköinti kysymyksiä, joihin ei hovi- tai kärjäoikeustasoilla vastata. Toisessa tapauksista⁷⁴ menettely oli kohdistettu rivitalokiinteistössä ilmeisesti erillisiä huoneistoja asuttaviin kolmeen perheeseen. Tästä huolimatta menettely luettiin vastaajan syyksi vain yhtenä vainoamisena. Vastaavasti ratkaisussa HelHO 18/104563 kahteen yhteistaloudessa asuvaan asianomistajaan kohdistetut vainoamisteot yksiköitiin kahdeksi vainoamiseksi. Tapauksessa vainoamisteot koostuivat lähinnä yhteydenotoista tekstiviestitse, puhelimitse ja sähköpostitse, olkoonkin että vastaaja (A) oli myös käynyt asianomistajien (B ja C) kotiovella useasti. Tapauksessa C oli muuttanut B:n luokse A:n B:hen kohdistaman ja myöhemmin syyksi luetun vainoamisen käynnistyttyä noin kuukautta aiemmin. Tässäkään ratkaisussa hovi- tai kärjäoikeudella ei ollut mitään lausuttavaa rikosten yksiköinnistä vainoamisten osalta.

Helsingin hovioikeus ei käytännössä katsoen yhdessäkään tapauksessa ottanut rikosten yksiköintiin kantaa vainoamisia koskien. HelHO ratkaisussa 16/126089 hovioikeus tosin arvioi kahtena kiristyksen yrityksenä (RL 31:3) syytetyn menettelyn yksiköitäväksi vain yhdeksi kiristyksen yritykseksi, vaikka tekokokonaisuuksien välillä oli kulunut miltei kahdeksan kuukautta seuraavin perustein:

”A:n menettelyn motiivi on kaiken aikaa ollut hänen vuonna 2012 saamansa pahoinpitelytuomio, jota hän on pitänyt virheellisenä. Teonkuvaukset ja sovellettava lainkohta ovat pysyneet muuttumattomina ja teot ovat tapahtuneet samojen henkilöiden välillä. Hovioikeus katsoo, että A:n menettely on muodostunut sellaiseksi yhtenäiseksi toiminnaksi, jota on perusteltua pitää ajallisesta ulottuvuudestaan huolimatta yhtenä rikoksena.”⁷⁵

Siitä huolimatta, että samassa ratkaisussa erillisiksi vainoamisteoiksi yksiköityjen menettelyjen välillä kulunut aika oli ollut merkittävästi lyhyempi – alle kaksi kuukautta – ja rikollisten toimien motiivi oli ollut yhtenäinen eli asianomistajaan kohdistettu kosto, ei vainoamisen menettelyn mahdollisesta yhtenäisyydestä lausuttu mitään. Menettelyjen yksiköinti kahdeksi erilliseksi vainoamiseksi on voinut sinänsä olla ”luonnollinen” ratkaisu, mutta perusteiden puuttuessa

73 HelHO ratkaisut 16/138265 sekä 19/131172. Myös ratkaisussa 19/107285 Helsingin hovioikeuteen eteni tapaus, jossa vastaajan syyksi oli kärjäoikeustasolla luettu yksi vainoaminen suhteessa kahteen asianomistajaan. Vastaaja oli valittanut nimenomaan toiseen asianomistajaan kohdistamiensa toimenpiteiden tulkitsemisesta vainoamiseksi. Hovioikeus katsoi, ettei toiseen asianomistajaan kohdistettu menettely täyttänyt vainoamisen tunnusmerkistöä ja muutti syyksilukemista tältä osin. Yksiköinnistä ei kuitenkaan lausuttu mitään.

74 HelHO ratkaisu 16/138265.

75 HelHO ratkaisu 16/126089 s. 9.

yksiköintipäätökseen on vaikea ottaa kantaa. Mainittu problematiikka on valitettavasti Helsingin hovioikeuden vainoamisia koskevien ratkaisujen kantava teema. Tämän vuoksi vainoamistapausten yksiköintikäytäntö näyttäytyy ulospäin jokseenkin sattumanvaraisena.

4.1.2 Turun hovioikeus (THO)

Samaan asianomistajaan kohdistuneet vainoamisteot on Turun hovioikeuden yksiköintikäytännössä toistuvasti tulkittu yhtä lukuisammiksi vainoamisiksi. Turun hovioikeus ja sen alaiset tuomioistuimet ovat lisäksi arvioineet vainoamistekojen ajallista yhteyttä ratkaisuisaan useamman kerran, päätyen vaihteleviin lopputuloksiin. Sekä lyhin että keskimääräinen teko aika ovat selkeästi Helsingin hovioikeudessa tai sen alaisissa tuomioistuimissa tuomittuja vastinparejaan lyhyempiä.⁷⁶ Syyksi luettuja vainoamisia on vähintäänkin osin edellä mainittujen seikkojen johdosta olennaisesti enemmän, eli yhteensä 28 kappaletta. Määrä on miltei kaksinkertainen Helsingin hovioikeuden 18 syyksi lukemaan nimikkeeseen verrattuna. Ottaen huomioon otannan koon, inhimilliset käyttäytymiserot muun muassa valitusalttiudessa sekä vainoamistunnusmerkistön avoimuuden, saattaa määrällinen vaihtelu kuitenkin selittyä yksinomaan sattumalla. Oikeuskäytäntöjen välillä on joka tapauksessa havaittavissa kiistämätön kontrasti yksiköinnin arviointiin liittyen.

Turun hovioikeuden voi aineiston perusteella tulkita olevan alttiimpi puuttumaan haastehakemusten yksiköintiin sekä kiinnittämään huomiota vainoamistomien ajalliseen yhteyteen. Olisi mielenkiintoista tietää, miten Helsingin hovioikeus olisi reagoinut THO:n ratkaisun 16/106158 haastehakemukseen, jossa aikaväleille 11.2.2014–8.10.2014 sekä 3.12.2014–15.12.2014 ajoittuneet menettelyt oli yksiköity yhteensä yhdeksäksi erilliseksi vainoamiseksi. Yksiköinti läpäisi Kanta-Hämeen kärjäoikeuden seulan⁷⁷, mutta Turun hovioikeus katsoi menettelyt kahdeksi vainoamiseksi ylempänä ilmoitetuilla aikaväleillä. Hovioikeuden ratkaisu oli hyvin perusteltu ja aiempi yksiköinti nähdäkseni ilmeisen virheellinen. Maininnanarvoista tosin lienee, että asian vastaaja oli itse valituksessaan vaatinut syyksi lukemisen muuttamista vainoamisten osalta siten, että vainoamiset katsottaisiin yhdeksi rikokseksi. Tämä on pakottanut Turun hovioikeuden puntaroimaan yksiköintikysymystä, eikä samaan ratkaisuun välttämättä olisi päädytty, mikäli vaatimusta ei olisi esitetty.

Helsingin hovioikeus tai sen alaiset kärjäoikeudet eivät tarkastellussa aineistossa puuttuneet haastehakemuksista ilmeneviin vainoamisten yksiköinteihin, eikä tällaista näiltä tuomioistuimilta myöskään vaadittu. Turun hovioikeuden alaisten kärjäoikeuksien osalta tilanne on osittain toinen.

76 Tarkasteltujen THO tai sen alaisten kärjäoikeuksien ratkaisujen keskimääräinen teko aika oli n. 4,5 kuukautta, lyhyin teko aika 7 vuorokautta (ratkaisussa 15/113838, jossa vastaaja tosin tuomittiin kahdesta samaan asianomistajaan kohdistuneesta vainoamisesta) ja pisin n. vuoden ja 5 kuukautta (ratkaisussa 17/118509, jossa siinäkin vastaaja tuomittiin kahdesta samaan asianomistajaan kohdistuneesta vainoamisesta).

77 Kanta-Hämeen kärjäoikeuden ratkaisu 15/115322.

Ratkaisussa THO 15/113838 haastehakemuksen yksiköintiin puututtiin käräjäoikeustasolla⁷⁸; neljänä vainoamisena syytetty menettely tuomittiin kahtena vainoamisena siten, että kolmen syytekohdan menettely katsottiin samaksi vainoamiseksi. Tässäkin tapauksessa vastaaja oli tosin kyseenalaistanut yksiköinnin. Tarkastellun aineiston perusteella haastehakemusten yksiköintiin puuttuminen ja yksiköinnistä lausuminen vaikuttavat olevan vahvasti sidottuja tuomioistuimissa erikseen esitettyihin asianosaistahojen näkemyksiin yksiköinnin virheellisyydestä, eivätkä niinkään tuomioistuinten toisistaan eroaviin ratkaisukäytänteisiin.

4.1.3 Vaasan hovioikeus (VHO)

Vaasan hovioikeuden kaikissa kolmessa ratkaisussa vastaajan syyksi on luettu yksi vainoaminen ja teot ovat kohdistuneet yhteen asianomistajaan. Tekoaikojen välillä on kuitenkin ollut huomattavia eroja; lyhyimmän syyksi luetun vainoamisen teko aika on ollut noin kaksi kuukautta⁷⁹, kun taas ajallisesti myös muiden hovioikeuksien aineistot huomioiden mittavin yhden syyksi luetun vainoamisen teko aika osapuulleen kaksi vuotta ja kymmenen kuukautta.⁸⁰ Ratkaisuista ainoastaan VHO 17/138937 lienee yksiköintinäkökulmasta mielenkiintoinen tarkasteltava juuri pitkän tekoajan vuoksi. Tapauksessa ”– A on toistuvasti tekstiviest[ei]n ja puhelinoitoon ottanut yhteyttä kaupunginvaltuutettuna olleeseen B:hen. Tekstiviestien ja puheluiden sisältö on ollut sekavaa, osittain epäasiallista ja uhkaavaa.”⁸¹ Viestejä on pelkästään kesän 2016 aikana tullut yli 200 ja soittoyrityksiä likimain 70. Selvitystä siitä, miten paljon puheluita ja viestejä on muina aikoina tullut, ei ole asianomistajan koko tekoajan aikana arvioimaa yhteydenottojen määrää lukuun ottamatta esitetty. Arvion mukaan yhteydenottoja on yhteensä ollut muutamia tuhansia.⁸² Mikäli yhteydenottoja on tehty tasaisin väliajoin, ei teon yksiköinnissä yhdeksi liki kolmen vuoden vainoamiseksi ole ongelmaa. Käräjä- tai hovioikeus eivät kuitenkaan ole lausuneet tekotihydestä muutoin kuin kesän 2016 osalta, joten on varsin mahdollista, että menettelyssä on ollut pidempiä taukoja mainittuna aikana. Jos näin on, olisi teot tullut yksiköidä useammiksi vainoamisiksi hallituksen esityksessä lausutun mukaisesti: ”– [mikäli] henkilöön kohdistuva vainoaminen selvästi päättyy mutta alkaa sittemmin uudestaan, kyseessä on uusi vainoamisrikos.”⁸³ Ratkaisussa ilmoitettujen tietojen perusteella menettelyn yksiköimistä yhdeksi vainoamiseksi voitaneen silti pitää oikeutettuna ottaen huomioon, että osateot ovat perustuneet tekijän yhtenäiseen motivaatiotaustaan. Tulkintani mukaan tuomioistuimen olisi tekoajan poikkeuksellinen kesto huomioiden tosin tullut todeta tämä ratkaisussaan, vaikka vain yhdellä lauseella.

78 Kanta-Hämeen käräjäoikeuden ratkaisu 14/130717 s. 7–8.

79 VHO ratkaisu 16/104673.

80 VHO ratkaisu 17/138937.

81 VHO ratkaisu 17/138937 s. 2.

82 VHO ratkaisu 17/138937, käräjäoikeustasolla Satakunnan käräjäoikeuden ratkaisu 17/125753, s. 3–4.

83 HE 19/2013 vp, s. 51.

4.2 Erinäisten ratkaisujen yksiköinnin lähempi kriittinen tarkastelu

Seuraavaksi tutkimuksessa luodetaan aiemmin osittain sivuttuihin ratkaisuihin HelHO 16/138265, THO 16/106158 sekä THO 19/112187 kytkeytyvää yksiköintiproblematiikkaa. Ratkaisuista ensimmäinen on valikoitunut lähempään tarkasteluun, koska tapauksessa useampaan asianomistajaan – ja mahdollisesti useamman kotirauhan piiriin – kohdistunut menettely tuomittiin vain yhtenä vainoamisena. Tapauksen yksiköintiä ei perusteltu. THO 16/106158 taasen on seuloutunut analyysinalaiseksi pitkälti siksi, että tapauksen vastaajan esittämä tulkinta käräjäoikeustasolla suoritetun yksiköinnin virheellisyydestä pakotti hovioikeuden ottamaan kantaa vainoamisrikosten yksiköintiin. Ratkaisussa puntaroitiin rikosyhteyden määrittymistä muun muassa osatekojen välisen ajallisen yhteyden sekä toteutustavassa tapahtuneen muutoksen perusteella. Viimeinen tapaus on valikoitunut tarkasteltavaksi, sillä siinä kahteen asianomistajaan kohdistunut vainoamisen tunnusmerkistön täyttävä menettely on luettu vastaajan syyksi kahtena vainoamisena – muttei asianomistajien monilukuisuuden vuoksi. Ensimmäisen kahteen asianomistajaan kohdistuneen vainoamisen on katsottu päättyneen samana päivänä, kun toisen on katsottu alkaneen. Perusteita mainitulle yksiköinnille ei ratkaisussa esitetty. Ratkaisujen tarkastelun tarkoituksena on tuoda esiin vainoamisrikosten yksiköintikäytäntöä varjostavaa umpimähkäisyyden ja yksiköinnistä lausumisen haluttomuuden harsoa.

4.2.1 HelHO 16/138265: vainoamisen henkilöön erottamattomasti kohdistuva luonne, suhde kotirauhan rikkomiseen ja yksiköintiratkaisusta vaikeneminen

Tapauksessa A:n katsottiin rikkoneen kolmen naapuriperheensä kotirauhaa ja vainonneen näitä soittamalla omalla pihallaan musiikkia stereoista häiritsevän kovaäänisesti. A oli suunnannut stereoiden kaiuttimet naapureiden pihalle, laittanut kovaäänisen ja rivon musiikin soimaan ja poistunut itse asuntonsa sisätiloihin. Lisäksi A oli seurannut oman talonsa yläkerran ikkunasta Y-tien asukkaita ja huudellut heille rivouksia. A oli asentanut lasertoimiset eri värejä heijastavat valot siten, että ne osoittivat Y-tiellä olevan talon päätyyn, jossa sijaitsee ikkunoita. Valojen heijastaminen oli tapahtunut ilta- ja yöaikaan. A oli myös asentanut kaksi valvontakameraa kuvaamaan asianomistajien pihaa. Menettely oli ajoittunut aikavälille 29.7.2013–12.8.2014.

Koska vainoaminen kriminalisoitiin vuoden 2014 alusta, on yksiköinti suoritettu siten, että A:n syyksi on luettu yksi kotirauhan rikkomisen aikavälillä 29.7.2013–31.12.2013 ja yksi vainoaminen aikavälillä 1.1.2014–12.8.2014. Molemmilla rikoksilla on katsottu olleen yhteensä neljä asianomistajaa.⁸⁴ Menettelyä on kuitenkin kohdistettu myös neljään lapseen, joista kaksi

84 HelHO 16/138265.

on ollut kahden asianomistajan yhteisiä lapsia ja kaksi kolmannen asianomistajan lapsia, sekä kolmannen asianomistajan vaimoon.

Tapauksen yksiköintiratkaisua voi nimittää vähintäänkin mielenkiintoiseksi. Tuomiosta käy ilmi, että asianomistajaperheet ovat asuneet yhdessä kiinteistössä. Arvoitukseksi kuitenkin jää, onko kyse ollut kolmesta erillisestä huoneistosta, vai ovatko perheet asuneet yhtenäisessä tilassa. Pidän todennäköisenä, että kyse on ollut kolmesta erillisestä asunnosta. Kotirauhan rikkominen tulisi lähtökohtaisesti yksiköidä kotirauhan piirien mukaan.⁸⁵ Jos kyse on ollut samassa kiinteistössä, mutta kolmessa erillisessä huoneistossa asuvasta kolmesta perheestä, on kotirauhan piirejä nähdäkseen kolme. Tällöin A:n syyksi olisi tullut lukea kolme kotirauhan rikkomista. A:n menettelyn voinee tulkita pääosin asianomistajien kotirauhan piireihin kohdistuvaksi, joten tällöin myös syyksi luettuja vainoamisia voinee katsoa olleen kolme⁸⁶. Tämä edellyttäisi kuitenkin vainoamisen henkilöön erottamattomasti kohdistuvan luonteen sivuuttamista, joka voi vainoamistekojen kohdistuessa korostetusti juuri kotirauhaan mahdollisesti olla perusteltua.

Oletetaan, että tapauksen perheet ovat asuneet yhtenäisessä tilassa ja kotirauhan piirejä on ollut vain yksi. Tällöinkään vainoamistekojen yksiköinti yhdeksi vainoamiseksi suhteessa kaikkiin asianomistajiin ei voi olla itsestäänselvyys. A:n menettely on koostunut myös yksittäisille asianomistajille ikkunastaan huutelemisesta, ja huutelu on sisältänyt asianomistajakohtaisia solvauksia⁸⁷. Tähdennettäköön, ettei yksiköintiratkaisu välttämättä ole sinänsä virheellinen. On kuitenkin varsin arveluttavaa jättää yksiköintiratkaisu kokonaan perustelematta ottaen huomioon, että yksiköinnin olisi voinut tehdä monin muinkin tavoin. Vainoamisen henkilöön erottamattomasti kohdistuvan luonteen sivuuttaminen olisi tullut perustella, kuten myös kotirauhan piirin määrittäminen tässä nimenomaisessa tapauksessa. Mikäli piirejä on ollut useampi kuin yksi, olisi edelleen tullut perustella, miksi useamman eri kotirauhan piiriin kohdistuneet teot on yksiköity vain yhdeksi vainoamiseksi.

85 Nuutila 1997, s. 379 ja Koskinen 1973, s. 165. *Koskinen* vielä mainitsee erikseen samalla meluamisella useamman kotirauhan häiritsemisen.

86 Vrt. kuitenkin ratkaisuun HelHO 18/104563, jossa vastaajan (A) menettely kohdistui kahteen yhteistaloudessa asuvaan asianomistajaan (B ja C) sillä erotuksella, etteivät vainoamistoimet kohdistuneet korostuneesti juuri kotirauhan piiriin, vaan A muun muassa lähetti molemmille asianomistajille viestejä. A:n asianomistajien kotirauhan piiriin kohdistamat toimet (mm. ovella käyminen) sekä B:n suuntaan tehdyt yhteydenotot luettiin hänen syykseen yhtenä vainoamisena, jossa asianomistaja oli B, ja A:n C:lle lähettämät viestit toisena vainoamisena, jossa asianomistaja oli C. Syytekohtien teonkuvaukset lienevät vaikuttaneen syyksilukuun.

87 HelHO 16/138265, Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden tuomio 15/119398 s. 4.

4.2.2 THO 16/106158: ajallinen yhteys, muutos tekotavoissa ja asianosaistahon vaatimus yksiköintiin puuttumisesta

Jo aiemmin sivuttu tapaus on malliesimerkki siitä, millä tavoin epäselviin yksiköintitilanteisiin tulisi suhtautua. A:n syyksi oli käräjäoikeustasolla luettu yhdeksän vainoamista, jotka hovioikeus tulkitsi kahdeksi vainoamiseksi. Menettely oli kohdistunut samaan asianomistajaan. Huomionarvoista tosin on, että A oli itse vaatinut syyksilukemisen muuttamista muun muassa siten, että menettely luettaisiin hänen syykseen vain yhtenä vainoamisena.⁸⁸ Hovioikeus perusteli yksiköintiään seuraavasti:

”...kohdissa 2, 6, 8, 10, 12, 14 ja 17 syyksiluettu menettely muodostaa yhtenäisen, ajallisesti yhtäjaksoisen ja samankaltaisena menettelynä jatkettun kokonaisuuden, jota on vainoamisen tunnusmerkistö huomioon ottaen arvioitava yhtenä rikoksena, joka on alkanut 11.2.2014 ja päättynyt 8.10.2014. Kohdissa 18 ja 21 kerrottu menettely on alkanut noin kaksi kuukautta edellä mainitun tekokokonaisuuden päättymisen jälkeen, eikä menettely ole aiemmasta poiketen käsittänyt puhelimitse tehtyjä yhteydenottoja. Näissä kohdissa syyksiluettu menettely muodostaa ajallisesti yhtäjaksoisen ja samankaltaisena menettelynä jatkuneen kokonaisuuden. Mainituilla perusteilla kohtien 18 ja 21 tekoja on arvioitava yhtenä rikoksena ajalla 3.–15.12.2014.”⁸⁹

Hovioikeus painotti yksiköintiratkaisussaan eritoten osatekojen ajallista yhteyttä, mutta myös tekotapojen välillä tapahtunutta muutosta. Henkilöön kohdistuva vainoaminen oli tapauksessa selvästi päättynyt vajaan kahdeksi kuukaudeksi, eikä jälkimmäisessä tekokokonaisuudessa yhteyttä ollut enää otettu puhelimitse. Menettelyn pitäminen kahtena erillisenä vainoamisena on siten tulkintani mukaan varsin luonnollista. Merkittävin kahdeksi vainoamiseksi yksiköintiä puoltava seikka lienee kuitenkin mainittu vajaan kahden kuukauden tauko. Vastaavat kannanotot perusteineen loistivat poissaolollaan monissa muissa ratkaisuissa, vaikka tarve valitun yksiköinnin oikeuttamiselle olisi ollut ilmeinen. Hälyttävä huomio tässä ratkaisussa on silti se, että yksiköintiingelmaan tartuttiin vasta A:n valitettua alemman oikeusasteen yksiköintipäätöksestä.

88 THO 16/106158, s. 1.

89 THO 16/106158 s. 2–3.

4.2.3 THO 19/112187: vainoamisen henkilöön erottamattomasti kohdistuva luonne, ajallinen yhteys sekä yksiköntiratkaisusta vaikeneminen

Tapauksessa A oli vainonnut B:tä ja C:tä näille myymäänsä taloon liittyvän riidan vuoksi. A oli vainonnut yhteistaloudessa asuvia asianomistajia aikavälillä 31.7.2017–25.1.2018 soittamalla B:lle ja lähettämällä tälle viestejä, lähettämällä C:lle yhden viestin, toimittamalla asianomistajille postikortteja sekä pysähtymällä asianomistajien talon eteen tuijottamaan sitä. A oli myös vainonnut asianomistajia aikavälillä 25.1.2018–28.4.2018 soittamalla B:lle, jättämällä tämän vastaajaan viestejä sekä lähettämällä B:lle tekstiviestejä ja ajamalla asianomistajien talon ohi noin kerran viikossa.⁹⁰ Hovioikeus on ratkaisussaan lausunut:

”Muilta osin hovioikeus hyväksyy kärjäoikeuden ratkaisun syyksilukemisen osalta sillä lisäyksellä, että [A:n] menettely on kohdissa 2–4 osittain kohdistunut suoraan [B:hen] ja osittain suoraan [C:hen]. Asianomistajat asuvat kuitenkin samassa taloudessa, ja teot ovat olleet luonteeltaan heitä kumpaakin sekä suoraan että toinen toistensa läheisinä välillisesti häiritseviä ja uhkaavia. Se, kummalle asianomistajista [A] on kunkin yhteydenoton tehnyt, on ollut pitkälti sattumanvarainen seikka, ja [A:n] on täytynyt ymmärtää, että myös toinen asianomistajista tulee hänen yhteydenotoistaan tietoiseksi.”⁹¹

Edellä esitetty oikeutta osittain kahteen asianomistajaan kohdistetun menettelyn yksiköinnin yhdeksi vainoamiseksi tässä tapauksessa, olkoonkin että menettely on ollut korostuneen kohdistunutta B:hen. Kummallakaan oikeusasteella ei kuitenkaan ollut mitään lausuttavaa vainoamistekojen ajallisen yhteyden osalta. Syyksi luetuista vainoamisista ensimmäinen on päättynyt samana päivänä, kun toinen syyksiluettu menettely on alkanut. Perustelemattomana tällainen yksiköinti näyttäytyy tyyten satunnaisena ja ilmeisen virheellisenä. Mikäli menettelyä tarkastelee luonnollisen katsantokannan arviointikriteereitä vasten ja säännöksen sanamuodon huomioiden, voinee vailla epäilyksen häivää todeta menettelyn kohteiden pysyneen samoina, menettelyn taustalla vaikuttaneiden syiden säilyneen muuttumattomina ja osatekojen olleen selkeässä ajallisessa yhteydessä keskenään. Yksin sen seikan, että menettely on yhteydenottojen lisäksi kärjistynyt viikoittaiseen asianomistajien talon ohi ajamiseen, ei nähdäkseni millään muotoa voida katsoa puoltavan menettelyn yksiköimistä kahdeksi erilliseksi vainoamiseksi. Jos yksiköintiä olisi edes pyritty perustelemaan menettelyssä ja sen intensiteetissä tapahtuneella muutoksella, voisi ratkaisun kenties pitkin hampain hyväksyä. Yksiköintipäätöstä oikeuttavien argumenttien poissa ollessa ratkaisu lienee kuitenkin objektiivisesti tarkasteltuna kestävä.

90 THO 19/112187, Varsinais-Suomen kärjäoikeuden ratkaisun 18/146927 s. 2–3 sekä 8–9.

91 THO 19/112187 s. 3.

5. EPÄJOHDONMUKAISEN YKSIKÖINNIN TODELLISET JA POTENTIAALISET VAIKUTUKSET

Edeltävät osiot osoittavat jokseenkin vastaansanomattomasti oikeuskäytännössä esiintyvän vainoamisen menettelyjen yksiköinnin epä johdonmukaisuuden ja tuomioistuinten osittain eriävät toimintatavat. Näin muodoin lienee paikallaan käsitellä kysymystä yksiköntiratkaisujen mahdollisista vaikutuksista. Ilmeistä on, että yksiköntiratkaisulla on vähintäänkin huomattava teoreettinen merkitys. Aikavälillä 1.1.2020–31.12.2020 toteutettu menettely, joka luetaan vastaajan syyksi yhtenä vainoamisena, ei voi johtaa yli kahden vuoden mittaiseen vankeusrangaistukseen vainoamisen rangaistusasteikon (sakosta kahteen vuoteen vankeutta) vuoksi.

Mikäli menettely tulkitaan neljäksi erilliseksi vainoamiseksi, on rangaistusmaksimi periaatteessa neljä vuotta vankeutta RL 6:n ja 7:n luvun säännösten mukaisesti. Käytännössä edes kahden vuoden rangaistumaksimia ei silti ylitetä, vaan neljästä vainoamisesta mitattu rangaistus lienee poikkeuksetta merkittävästi vähemmän kuin kaksi vuotta vankeutta, eikä menettelyn yksiköinti yhdeksi tai neljäksi vainoamiseksi välttämättä vaikuta rangaistuksen mittaamiseen juurikaan. Tämä johtuu siitä, että tuomioistuimen arvioitavaksi tulee joka tapauksessa haastehakemuksella kuvattu menettely, riippumatta siitä sisällytetäänkö se yhteen vai useampaan teon kuvaukseen. Tuomioistuin mittaa konkreettisen rangaistuksen sallitun, abstraktin asteikon sisällä. Tässä harkinnassa rangaistus mitataan siten, että rangaistus on oikeudenmukaisessa suhteessa rikollisen menettelyn vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen.⁹² Nähdäkseni yksiköinti ei siten automaattisesti vaikuta rangaistuksen mittaamiseen esimerkkiäni muistuttavissa tilanteissa; menettely lienee yhtä vahingollista ja vaarallista sekä tekijän syyllisyys samanarvoista yksiköinnistä riippumatta.

Vaikkei vainoamistekojen yksiköinti varsinaisesti vaikuttaisikaan arvioitavana olevasta menettelystä mitattavaan rangaistukseen, voi yksiköinti saada huomattavia seurannaisvaikutuksia mahdollisista tulevista vainoamisista tuomittaessa. Rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan yksi rangaistuksen koventamisperusteista on ”– tekijän aikaisempi rikollisuus, jos sen ja uuden rikoksen suhde rikosten samankaltaisuuden johdosta tai muuten osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.” Fränden mukaan sanottu peruste on koventamisperusteista merkitykseltään painavin.⁹³ Tässä

92 Frände 2004, s. 412–413. Saman menettelyn yksiköinti yhdeksi tai useammaksi rikokseksi voi kuitenkin vaikuttaa rangaistuksen mittaamiseen. Esimerkkinä mainittakoon petosrikosten (RL 36:1–36:3) tunnusmerkistöjä toteuttava lukuisiin asianomistajiin kohdistunut menettely, joka voidaan yksiköidä yhdeksi (törkeäksi) petokseksi tai useammaksi (lieväksi) petokseksi. Tällöin vaikutus rangaistuksen mittaamiseen on ilmeinen, sillä lievistä petoksista voi tuomita vain sakkoa, kun taas törkeän petoksen vähimmäisrangaistus on neljä kuukautta vankeutta.

93 Frände 2004, s. 413.

yhteydessä on korostettava, ettei koventamisperusteen soveltaminen vaikuta vain rangaistuksen mittaamiseen, vaan myös rangaistuslajin valintaan RL 6:9.1 nojalla. ”Määräaikainen, enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi (*ehdollinen vankeus*), jolle rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellyttää ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista.” Näin ollen rikoksen uusiminen on omiaan madaltamaan kynnystä tuomita rikosentekijä ehdottomaan vankeuteen. Samalla tavoin myös ehdollisen vankeusrangaistuksen tuomitsemiskynnys madaltuu, kun punninta tapahtuu mainitun seuraamuksen ja sakkorangaistuksen välillä⁹⁴.

Edellä esitetty huomioiden on arvioitava vastaajan rikos- tai sakkorekisteristä ilmenevän yhden syyksi luetun vainoamisen vaikutusta suhteessa neljän syyksi luetun vainoamisen vaikutukseen silloin, kun vastaajalle ollaan valitsemassa rangaistuslajia ja mittaamassa rangaistusta uudesta vainoamisesta. Vaikka molemmissa tapauksissa kyse olisi vain yhdestä aikaisemmasta tuomiosta, pidän perin todennäköisenä, että koventamisperuste tulee sovellettavaksi huomattavasti herkemmin tekemäärällisesti runsaamman entisyyden tapauksessa. Helsingin hovioikeus on katsonut samaan asianomistajaan kohdistuneen kolmen aikaisemmin syyksi luetun vainoamisen edellyttävän koventamisperusteen soveltamista neljättä vainoamista syyksi luettaessa⁹⁵. Koventamisperusteen soveltamisharkinnassa keskeisiä muuttujia ovat uusimistiheys, rikosten määrä ja rikosten törkeys.⁹⁶ Uusimistiheydessä ei esimerkissani ole eroa, sillä ainoan vainoamisteon ja neljästä vainoamisesta viimeisen lopettamishetki on sama. Nähdäkseni yhtä pidemmän tekoajan vainoamista tuskin voidaan sanotussa harkinnassa tulkita merkittävästi törkeämmäksi kuin yhtä lyhyemmän tekoajan vainoamista, onhan kyse kuitenkin samasta rikosnimikkeestä. Tekomäärä puolestaan riippuu mainituksa esimerkissä yksinomaan menettelyn yksiköinnistä. Näin ollen pidän ilmeisenä, että koventamisperustetta sovelletaan herkemmin tilanteissa, joissa vainoamisteot on aikaisemmassa tuomiossa yksiköity yhtä useammaksi vainoamiseksi. Jos samankaltainen menettely yksiköidään yhden vastaajan kohdalla yhdeksi rikokseksi ja toisen kohdalla useammaksi, ei vastaajia voitane sanoa kohdeltavan lain edellyttämällä tavalla yhdenvertaisesti.

Mikäli koventamisperuste tulee sovellettavaksi, voi se edellyttää ehdotonta vankeusrangaistusta ehdollisen sijasta tai ehdollista vankeusrangaistusta sakon asemesta. Vaikkei koventamisperusteen soveltaminen ankaroittaisikaan rangaistuslajin valintaa, tulee tuomittavaksi silti ankarampi rangaistus saman rangaistuslajin sisältä, kuin jos koventamisperustetta ei sovelleta. Kuvattua taustaa vasten on oikeutettua todeta, että tekokokonaisuuksien yksiköinnissä

tulisi noudattaa yhtenäisempää, perusteltua linjaa. Olennaista ei nähdäkseni ole niinkään se, että yksiköinti tapahtuu teoreettisesti luonnollisen katsantokannan mukaan ”oikein”, vaan se, että toisiaan muistuttavat tekokokonaisuudet yksiköidään samalla tavoin joka ikisessä tuomioistuimessa.

Yksiköintiratkaisun vaikutukset näkyvät myös syyteoikeuden vanhentumisessa.⁹⁷ Vainoamisen enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, joten sen syyteoikeus vanhenee RL 8:1 mukaisesti viidessä vuodessa. Esimerkkinä voidaan jälleen käyttää saman menettelyn yksiköintiä neljäksi vainoamiseksi verrattuna yhteen vainoamiseen, mutta tällä kertaa kuitenkin niin, että menettely on ajoittunut aikavälille 1.1.2014–1.1.2016 siten, että toiminnassa on ollut kolme kahden kuukauden mittaista taukoa: 1. 1.5.2014–1.7.2014, 2. 1.11.2014–1.1.2015 sekä 3. 1.4.2015–1.6.2015. Teot voisi yksiköidä neljäksi erilliseksi vainoamiseksi seuraavasti: 1. 1.1.2014–30.4.2014, 2. 2.7.2014–30.10.2014, 3. 2.1.2015–31.3.2015 sekä 4. 2.6.2015–1.1.2016. Toisaalta kahden vuoden menettelyn voisi yksiköidä kokonaisuudessaan myös yhdeksi katkeamattomaksi vainoamiseksi. Jos syyte menettelystä nostettaisiin vaikka 5.5.2020, olisi syyteoikeus vanhentunut neljän vainoamisen tapauksessa kolmen teon osalta ja yksinomaan aikavälin 2.6.2015–1.1.2016 vainoamisen menettelystä voitaisiin pätevästi nostaa syyte. Mikäli menettely yksiköitäisiin yhdeksi katkeamattomaksi vainoamiseksi, ei syyteoikeus olisi vanhentunut ja tuomioistuin mittaisi rangaistuksen kaikesta kahden vuoden aikana suoritetusta menettelystä. Tällöin seuraamus olisi luonnollisesti ankarampi kuin vain aikavälin 2.6.2015–1.1.2016 menettelystä mitattu vastaava. Siten samankaltaisen menettelyn tulkitseminen yhden vastaajan osalta kriminalisoinnin yksinkertaiseksi toteuttamiseksi voi – jos vastaava menettely tulkitaan toisaalla rikoksen nelinkertaiseksi toteuttamiseksi – olla yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen vastaista.

Lain mukaan syyttäjän tehtävä on rikosvastuun toteuttaminen, kun taas seuraamusten määrääminen tuomioistuimen.⁹⁸ Näin ollen mainitun kaltaisessa tapauksessa voisi menettelyn alustavan yksiköinnin yhdeksi rikosykydeksi katsoa peräti syyttäjän velvollisuudeksi. Mikäli ei ole selviö, että kyse on neljästä erillisestä vainoamisesta, on asia tulkintani mukaan alistettava tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tällöin on olemassa vaara, että tuomioistuinten yksiköintikäytäntöjen väliset erot ja ennen kaikkea haluttomuus puuttua haastehakemuksilla esitettyyn yksiköintiin johtavat anteeksiantamattomiin seurauksiin. Jos haastehakemusten yksiköintiin toisaalla puututaan hanakasti ja toisaalla ei lainkaan, on täysin tuomioistuimesta kiinni, tuomitaanko henkilö vainoamisesta, jonka teko aika on kaksi vuotta, vai yksin puolen

94 Määttä, Kalle, 2012. Rikoksen uusiminen rangaistuksen koventamisperusteena – Voiko oikeustaloustieteestä olla apua rikoslain tulkinnassa? Edilex-sarja 2012/36, s. 2 ja 5.

95 HelHO 20/112079 s. 2. Tältä osin on huomioitava, että tapauksen vastaajan kolmesta aikaisemmasta vainoamistuomiosta vain ensimmäinen oli ollut ehdollinen ja myöhemmät kaksi ehdottomia. Kerrotut seikat käyvät ilmi käräjäoikeuden ratkaisusta, ks. HKO 19/148497 s. 10.

96 Määttä 2012, s. 2–3.

97 Mm. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 24/2012, s. 99–100, Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 625–626.

98 Tolvanen, Matti, 2008. Syyttäjän kriminaalipoliittinen rooli. Teoksessa Ohisalo, Jussi – Tolvanen, Matti (toim.): Consilio Manuque. Yhteinäinen syyttäjälaitos 10 vuotta, Joensuun yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja N:o 22, Joensuu, s. 183–184 ja Sutela, Mika, Syyttäjän seuraamuskannanotto – erityisesti empiirisesti tarkasteltuna törkeissä rattijuopumusrikoksissa. Defensor Legis N:o 3/2012, s. 303–317. Referee-artikkeli, s. 304, 311 sekä 316.

vuoden aikana suoritetusta menettelystä. Mikäli haastehakemuksilla esitettyyn yksiköintiin ei puututa missään, siirtyy tosiasiallinen valta yksiköinnin osalta syyttäjille. Näin ei tietenkään saisi olla, sillä syyttäjällä on rikosvastuun toteuttajana intressi saattaa mahdollisimman suuri osa vastaajan rikostunnusmerkistöä toteuttavasta menettelystä tuomioistuimen arvioitavaksi. Syyttäjä saattaa siten tulkita yhdeksi rikokseksi tekokokonaisuuden, joka on luonnollinen katsantokanta ja siihen vaikuttavat arviointikriteerit huomioiden tosiasiallisesti useita rikoksia. Problematiikka aktualisoitunee vain tapauksissa, joissa menettelyn yksiköinti yhdeksi rikokseksi ei ole selvästi virheellistä.

6. YHTEENVETO

Laillisuusperiaatteen ollessa ”– oikeusturvan tae ja yksilön suoja mielivaltaa ja vallan väärinkäyttöä vastaan–”⁹⁹ edellyttävät siihen sisältyvät analogia- sekä praeter legem -kiellot lain soveltajalta vainoamismenettelyjen yksiköintiin kytkeytyvän harkintavallan johdonmukaista ja perusteltua soveltamista tunnusmerkistön sanamuodon ydinalueella pysytellen. Rikosoikeudellinen yhdenvertaisuus taas edellyttää lainsoveltajaa yksiköimään samankaltaiset menettelyt samalla tavoin sekä perustamaan tekemänsä ratkaisut luonnolliseen katsantokantaan vaikuttaviin arviointikriteereihin. Tarkastellun oikeuskäytännön valossa rohkenisin kuitenkin väittää, että vainoamistekojen yksiköinti määräytyy pitkälti haastehakemuksen yksiköinnin perusteella, johon taas osaltaan vaikuttaa esitutkintaviranomaisen esitutkintapöytäkirjaksi kasaamaan kokonaisuuteen sisällytetty. Sanottua tosiseikastoa ei pystyne täysin häivyttämään, sillä tuomioistuimien voi mitata rangaistuksen vain siitä menettelystä, josta syyttäjä vastaajalle rangaistusta vaatii.¹⁰⁰ Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö lopullinen yksiköintiratkaisu arvioitavaksi saatetusta menettelystä olisi yksinomaan tuomioistuimen tehtävä.

Syyttäjien tekemiin yksiköinteihin puuttumisen ei tulisi edellyttää yksiköintiä aktiivista haastamista vastaajan taholta. Tutkimusaineiston perusteella vaikuttaa siltä, ettei tuomioistuimia saa lausumaan vainoamismenettelyjen yksiköinnistä mitään, jollei yksiköintiin puuttumista erikseen vaadita.¹⁰¹ Mainittuun problematiikkaan liittyen viitattakoon korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2014:46 kohdassa 37 lausumaan:

99 Lappi-Seppälä 2003, s. 755.

100 Lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997 (ROL) 11:3 mukaan tuomioistuimien saa tuomita vain siitä teosta, josta rangaistusta on vaadittu. Tuomioistuimien ei kuitenkaan ole sidottu rikosnimikkeeseen eikä lainkohtaan, jonka nojalla rangaistusta on vaadittu. Tuomioistuinta sitoo teonkuvaus, ks. mm. hallituksen esitys Eduskunnalle rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 82/1995 vp), s. 126.

101 Tarkastellun aineiston ratkaisusta vain kahdessa (THO 16/106158 sekä THO 15/113838 kärjäoikeustasolla: Kanta-Hämeen kärjäoikeuden ratkaisu 14/130717) haastehakemuksen yksiköintiä muutettiin. Molemmissa tapauksissa vastaaja oli esittänyt vaatimuksen yksiköinnin korjaamisesta.

”Rikoksen yksiköinti yhdeksi tai useammaksi rikokseksi on oikeudellista arviointia, eikä asianosaisella ole vetoamisvelvollisuutta yksiköinnin osalta. Tuomioistuimien on sidottu ainoastaan syytteen teonkuvaukseen, eikä syytteessä tehty yksiköinti sido tuomioistuinta. Muutoksenhakuvaiheessa hovioikeus voi muuttaa syytteessä esitettyä rikosten yksiköintiä niiltä osin kuin asia on saatettu hovioikeuden tutkittavaksi.”

Lausuma puoltaa näkemystä siitä, ettei yksiköintiin puuttumisen missään nimessä tulisi perätä asianosaisen omia aktiivisia toimenpiteitä, sekä yksiselitteisesti ilmaisee, ettei syytteen yksiköinti sido tuomioistuinta.

Vainoamisrikoksen ykseyden arviointi näyttäytyy haastavana. Tekokokonaisuuden sisältäessä säännönmukaisesti toistuvia toimia voinee vainoamisen ajallinen ulottuvuus olla potentiaalisesti jokseenkin rajoittamaton. Niin kauan, kun asianomistaja on sama, ei tunnusmerkistöä voitane vaivatta toteuttaa useampikertaisesti ennen kuin tietyn aikavälin sisään määritelty, tunnusmerkistön täyttävä menettely on kertaalleen luettu vastaajan syyksi. Tällöin lienee niin, että vainoamisen jatkaminen menettelystä saadun tuomion jälkeen muodostaa uuden kokonaisuuden, jonka ajallista ja paikallista ulottuvuutta kyettäneen jälleen venyttämään aina seuraavaan syyksilukemiseen saakka. Mikäli vainoamistoimia ei kuitenkaan toisteta riittävällä säännönmukaisuudella, tai vainoamismenettelyn intensiteetissä tapahtuu huomattavia muutoksia, ei samassa tuomioistuinkäsittelyssä arvioitavan menettelyn yksiköintiä vain yhdeksi vainoamiseksi voitane – silloin kun se tapahtuu vastaajan vahingoksi – pitää analogia- ja praeter legem -kieltojen mukaisena. Tällöinkin yksiköinnin tulisi kuitenkin olla rikosoikeudellisen yhdenvertaisuuden edellyttämällä tavalla näissä tyyppitapauksissa johdonmukaista ja siten linjassa ennakoitavuusvaatimuksen kanssa vähintäänkin jälkikäteistä ennakoitavuusarviota tehtäessä.

Kiintoisa kysymys on myös vainoamisen henkilöllinen erottamattomuus. Oikeuskirjallisuudessa tehty tulkinta¹⁰² sekä hallituksen esityksestä¹⁰³ luettavissa olevat viittaukset eivät oikeuskäytännön¹⁰⁴ valossa pidä paikkaansa. Nähdäkseni vainoamisen tunnusmerkistön poikittaissuuntaisen ulottuvuuden ala on varsin hämärä. Tarkastellun aineiston perusteella tällainen kuitenkin kiistämättä sisältyy kriminalisointiin. Poikittaissuuntaisen ulottuvuus rajoittunee kuitenkin niihin tapauksiin, joissa vainoamisen tunnusmerkistöä toteuttava menettely on korostuneen kohdistunutta asianomistajien kotirauhan piiriin. Saattaa olla myös niin, että menettelystä vastanneen henkilön välinpitämätön suhtautuminen siihen, kehen asianomistajista vaino kohdistuu, sekä yksittäisten osatekojen asianomistajakohtaisen kohdistumisen likipitään

102 Frände et al. 2018, s. 496.

103 HE 19/2013 vp.

104 Mm. HelHO 16/138265 sekä THO 19/112187.

mahdoton toteennäyttäminen puhuvat poikittaissuuntaisen ulottuvuuden puolesta. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan ensisijaisesti yhteistaloudessa asuvaan perheeseen kohdistuvaa häirintää, jossa vain vainoaja voi tietää tekojensa tarkan kohteen ja jossa menettely faktisesti kohdistuu kaikkiin perheen jäseniin. On myös hyvin mahdollista, että toimien tarkoituksena on vainota perhettä kollektiivina. Kriminalisoinnin tunnusmerkistön mukaisen menettelyn toteuttamista suhteessa yhtä useampaan henkilöön ei nähdäkseni lähtökohtaisesti tulisi praeter legem- ja analogiakiellot huomioiden voida yksiköidä vain yhdeksi vainoamiseksi, jollei tämä joko ole tietyissä tyyppitapauksissa vakiintunut käytäntö tai jollei poikkeamaa tehdä vastaajan eduksi. Rikosoikeudellisen yhdenvertaisuuden osalta myös vastaajan eduksi tapahtuva, normaalista poikkeava yksiköinti on yhtä kaikki ongelmallista.

Vainoamisen pitkittäissuuntaisen ulottuvuuden ala huomioiden periaatteessa viiden vuoden aikana kerran vuodessa tehty yhteydenotto yhdellä välivuodella voitaisiin tuomita yhtenä viiden vuoden tekoajan mittaisena vainoamisena. Tämä luonnollisesti edellyttää yhteydenottojen tulkittamista oikeudettomaksi vainoamiseksi, sekä sitä, että yhteydenotot ovat olleet omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta. Suhtaudun kuitenkin skeptisesti näin pitkälle ajanjaksolle venytettyjen, harvalukuisten osatekojen tulkittamiseen vainoamiseksi. Mikäli yhteydenottoja olisi kuitenkin useampia, esimerkiksi yksi yhteydenotto kuukaudessa ja yhteydenotoista vapaa aika kuukauden tai kahden mittainen, olisi tilanne toinen. Lienee edelleen yhtä kaikki mahdollista, että kuukauden yhteydenottovapaa kausi katsottaisiin liian pitkäksi ajalliseksi etäisyydeksi osatekojen välillä. Tarkastellun hovi- ja käräjäoikeuskäytännön valossa pidän silti todennäköisempänä kuvatun kaltaisen tekokokonaisuuden yksiköintiä yhdeksi rikokseksi.

Nähdäkseni vastaajan oikeusturvan kannalta on kyseenalaista, ettei yksiköintiä koskevissa ratkaisuissa lähtökohtaisesti lainkaan oteta huomioon ratkaisujen mahdollisia vaikutuksia syyteoikeuden vanhentumiseen tai rangaistusseuraamukseen. Toisaalta törkeää petosta koskevassa ratkaisussa KKO 2014:7 käräjäoikeustasolla näin silti kiistatta tehtiin rangaistusseuraamuksen osalta.¹⁰⁵ Tapani on esittänyt, ettei oikeudellinen ratkaisutoiminta

105 KKO 2007:38: "Rajanveto yhden ja useamman rikoksen välillä on kuitenkin tehtävä kiinnittämättä huomiota siihen, mitä vaikutuksia tällä ratkaisulla on syyteoikeuden vanhentumiseen tai rangaistusseuraamukseen." Vrt. kuitenkin KKO 2014:7, jossa käräjäoikeustasolla (Vantaan käräjäoikeuden tuomio 11/4341) ja ylempien oikeusasteiden siihen puuttumatta yksiköinnistä lausuttiin: "Perinteisesti Suomen rikosoikeudessa on pidetty pääsääntönä, että rikoksia on yhtä monta kuin asianomistajia. Jos tässä asiassa... [arvioitavana olevaa] ...menettelyä pidettäisiin jokaisen yksittäisen asianomistajan osalta omana rikoksena, olisi... [vastaaja] ...syyllistynyt useisiin tuhansiin petoksiin, joista valtaosaa olisi pidettävä myös yksittäin tarkasteltuina törkeinä petoksina. [Vastaajan] ...menettelyn arvioiminen yhtenä törkeänä petoksena on näin ollen hänen kannaltaan erittäin kohtuullinen ratkaisu." (tuomio s. 480) Käräjäoikeuden lausuma osoittaa nähdäkseni epäilyksettä sen, että rajanveto yhden ja useamman rikoksen välillä tehtiin tässä nimenomaisessa tapauksessa kiinnittämällä merkittävää huomiota siihen, mitä vaikutuksia ratkaisulla on rangaistusseuraamukseen.

useinkaan ole niin yksinkertaista, että rikosten yksiköintikysymykseen otettaisiin kantaa ensin ja vasta sen jälkeen arvioitaisiin syyksi luetusta tai luetuista rikoksista mitattava rangaistus. Hänen mukaansa osaratkaisut lomittuvat ja ovat vaikutussuhteessa keskenään.¹⁰⁶ Koponen on oikeuskäytännön perusteella katsonut tarkoituksenmukaisuusharkinnan vaikuttavan merkittävästi yksiköintiratkaisuihin.¹⁰⁷ Tulkintani mukaan tuomioistuinten tulisi rehellisesti tunnustaa nämä tosiseikat ja ratkaisussa KKO 2014:7 käräjä- ja hovioikeuden toimintaa mukailten huomioida yksiköintipäätöksen vaikutus yhtäältä rangaistuksen mittaamiseen ja toisaalta myös syyteoikeuden vanhentumiseen, sekä antaa näiden seikkojen osaltaan painaa jo yksiköinnin arvioinnissa.

Katson nykytilan olevan tältä osin kestävä; yksiköintiratkaisu ei voi yhtäällä perustua syyteoikeuden vanhentumis- ja rangaistusseuraamusvaikutuksista vapaaseen harkintaan ja toisaalla pohjautua rangaistusseuraamusvaikutusten kohtuullistamiseen. Kerrotulla tavoin menetteleminen on räikeässä ristiriidassa ihmisten yhdenvertaisen kohtelun kanssa. Lähtökohtaisesti seikat on joko huomioitava, tai sitten jätettävä huomiotta. Perustelluin toimintatapa lienee vaikutusten laaja-alainen huomioiminen yksiköintiharkinnassa, ikään kuin luonnolliseen katsantokantaan vaikuttavien arviointikriteerien vastapainona – jollei jopa varsinaisina arviointikriteereinä – rikosykeyttä määritettäessä.

Koposen mukaan yksiköintiratkaisujen oikeudelliset arviointiperusteet sekä tuomioistuinten yksiköintipäätösten perustelut vaikuttavat toistuvasti ällistytävän epämääräisiltä. Hänen mukaansa "[t]oisinaan näyttää siltä, että yksiköintiä on pidetty lähinnä välttämättömänä pahana, jonka oikeudellista merkitystä ei ole enemmälti pohdittu."¹⁰⁸ Artikkelissa tarkastellun oikeuskäytännön valossa katson, ettei ongelmallista ole yksinomaan se, että yksiköintipäätöksiä perustellaan ällistytävän epämääräisesti. Huomattavasti hälyttävämpää on, ettei yksiköintipäätöksiä usein perustella lainkaan.

Systemaattinen yksiköintiharkinnasta vaikeneminen näyttäytyy mielestäni ulospäin melko yksiselitteisenä harkinnan poissaolona. Tosiasiallisesti tuomioistuimet ovat toki voineet yksiköintiharkintaa tehdä. Mikäli näin ei kuitenkaan ole, on yksiköintiharkinta ja rikosten yksiköintiin liittyvä valta siirtynyt rikosvastuun toteuttajalle, eli syyttäjälle. Vastaajan oikeusturvan toteutumisen kannalta tämä siirtymä ei ole hyväksyttävä. On selvää, ettei yksiköintipäätösten perusteleva jokaisen rikosasian jokaisen nimikkeen osalta ole tarkoituksenmukaista. Välittömästi, kun menettelyn yksiköinti yhdeksi tai useammaksi rikokseksi ei ole ilmeistä, eli

106 Tapani 2012, s. 237–238.

107 Koponen, Pekka, 2015. Yksi vai useita rikoksia – rikosten yhtymisestä. Defensor Legis N:o 4/2015, s. 609–625. Asiantuntija-artikkeli, s. 609–610.

108 Koponen 2015, s. 611. Koposen mukaan oikeuskäytännössä on esimerkiksi saatettu syyksilukea ilmiselvästi yhdeksi ja samaksi rikokseksi yksiköitävät teot eri syytekohtina ja rikoksina yksinomaan siksi, että menettelyä koskevat haastehakemukset on vapautettu tuomioistuimeen eri ajankohtina.

tapauksissa, joissa yksiköintiä olisi syytä harkita, tulisi tämän harkinnan kuitenkin nähdäkseni näkyä myös ratkaisuteksteissä. Mikäli näin toimittaisiin, yhdenmukaistuisivat rikosten yksiköintiratkaisut väkisinkin. Ratkaisukäytännön yhdenmukaistuessa kohentuisi niin ikään ratkaisujen ennakoitavuus.

Vainoamismenettelyjen yksiköintikäytännön yhdenmukaistaminen näyttäytyy varsin vaativana. Yksiköinnin on yhtäältä noudatettava yleisiä rikosten yksiköinnistä annettuja ohjeita ja toisaalta tunnusmerkistön sanamuodon perusteella on muodostettava sitä koskeva oma, erityinen yksiköintikäytäntönsä. Vainoamistekotapojen laaja kirjo huomioiden varsinkin jälkimmäinen lienee työlästä toteuttaa tyhjentävästi. Tarkastellun aineiston perusteella eri vainoamismenettelyihin soveltuva yksiköinti on varsin vaihtelevaa – ja koska tälle varianssille ei useimmiten ilmeisesti esitetä perusteita – näyttäytyy se siten vastaajien oikeusturvaa vaarantavana, rikosoikeudellisen yhdenvertaisuuden sekä laillisuusperiaatteen kannalta ongelmallisena sokkoleikkinä. Mitään yksiselitteistä ja kaikenkattavaa ratkaisua sanottuun problematiikkaan tuskin on edes näköpiirissä. Vainoamiskriminalisoinnin kaltaiset avoimet tunnusmerkistöt ovatkin tulkintani mukaan omiaan vaikeuttamaan ennakoitavissa olevaan yksiköintiin pyrkimistä. Kuitenkin mikäli tuomioistuimet arvioisivat eri vainoamismenettelyjen yksiköintiä ratkaisuteksteissään, *mahdollistaisi* se edes oikeustilan osittaisen selkiytymisen, jota vasten käytänteiden yhdenmukaistaminen kävisi kivuttomammin.